

Latvijas Nacionālā bibliotēka

Preses apskats

22-07-2022

Sagatavoja:

Uzzīņu un informācijas centrs

Informācijas pakalpojumu un starpbibliotēku
abonomenta nodaļa

AKTUĀLI

"Baltvilka balva 2022" – ceremonija un lasījumi

24. jūlijā, dzejnieka Jāņa Baltvilka dzimšanas dienā, jau 18. reizi tiks pasniegtas Baltvilka vārdā nosauktās balvas bērnu literatūrā un grāmatu mākslā – Ineses Brants darinātais Baltais vilciņš atkal sēž laivinā ar brangi piepūstām burām un meža zemeni mastā! Baltvilka balvas ceremonija norisināsies Latvijas Universitātes Botāniskajā dārzā. Tāpat kā Baltvilka balvai veltītie jaunākās bērnu literatūras lasījumi pirms ceremonijas, arī pati ceremonija šogad norisināsies Ukrainas atbalsta noskaņās.

Profesionālas žūrijas noverējums rakstnieku un ilustratoru darbam un vērtīgu Eiropas valstu bērnu literatūras darbu tulkojumiem allāz ir sekmejīgs kvalitatīvas literatūras turpmāku izdošanu latviešu valodā un Latvijas aktīvu līdzdalibū Eiropas kultūras procesos. LBJLP (Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padome) aktīvi darbojas Starptautiskajā Bērnu un jaunatnes literatūras padomē (*International Board on Books for Young People, IBBY*). Tas dod iespēju veicināt latviešu bērnu un jaunatnes literatūras starptautisko atpazīstamību. No balvas laureātu vidus tiek izcelti un nominēti kandidāti prestižākajiem bērnu literatūras apbalvojumiem pasaule – Hansa Kristiāna Andersena balvai, Astridas Lindgrēnes memoriālajai balvai un IBBY Goda sarakstam.

Šogad balvas žūrija (literatūrzinātņieces Ilze Stikāne un

EDIJS PĀLENS/LETA FOTO

Paraksts: Attēls no 2021. gada Jāņa Baltvilka balvas pasniegšanas ceremonijas.

Rudīte Rinkeviča, mākslas vēsturniece Baiba Nurža, mākslinieces Indra Sproģe un Dace Ziemele, režisore Krista Burāne) ir izlasījusi un izvērtējusi 84 grāmatas, pievēršot uzmanību teksta kvalitātei, bet 55 papildu izdevumi lasīti un aplūkoti, meklējot pretendētu grāmatu mākslas balvai.

Baltvilka balvas apbalvošanas ceremoniju Latvijas Universitātes botāniskajā dārzā vadīs aktieri Ance Strazda un Klāvs Mellis.

Katrū gadu saistībā ar Baltvilka balvu notiek jaunākās bērnu literatūras lasījumi, kuros piedalās gan iepriekšējo gadu Baltvilka balvas laureāti un nominanti, gan debitanti. Šā gada lasījumos "Ar bitēm... un kakjiem", kas vairāk būs Ukrainas atbalsta noskaņās, piedalīsies rakstnieces Halina Vdovičenko un Taņa Postavna un viņu grāmatu tulkojāji Māris Salejs un Māra Poļakova.

Lapzemē dzimusi ukraiņu rakstniece Halina Vdovičenko, būdama žurnāliste, romānu un stāstu rakstīšanai pievērsās, kad izauga viņas meita un dēls un pašlaik ir ļoti pieprasīta autore Ukrainā – viņas romānu mēdz izpirkt mēneša laikā. Latviešu lasītāji Halinu Vdovičenko iepazina nesen – pirms diviem gadiem "Latvijas Medīji" izdeva autorei grāmatu bērniem "36 un 6 kakji" ("36 un 6 kotori"), kuru nu ukraiņu valodas tulkojis Māris Salejs un kura 2016. gadā Kijivas festivālā "Grāmatu arsenāls" saņēma balvu nominācijā "Gada jautrākā grāmata". Starp citu, drīzumā gaidāms "36 un 6 kakji" turpinājuma izdevums latviešu valodā.

"36 un 6 kakji" galerija" būs redzami Halinas Vdovičenko slavenās grāmatas ilustratores Natalkas Haidas darbi, bet vairāki stendi būs brivi, kur varēsim izlikt bērnu

■ UZZINA

Jāņa Baltvilka balvas notikumi

24. jūlijā

Plkst. 11.00 LU Botāniskajā dārzā Kandavas ielā 2 ŠĶŪNĀ Starptautiskie bērnu literatūras lasījumi "Ar bitēm... un kakjiem". Ieeja bez maksas.

Plkst. 14.00 Jāņa Baltvilka piemiņas brīdis I Meža kapos.

Plkst. 18.00 LU Botāniskajā dārzā balvas pasniegšanas ceremonija. Ieeja ar ielūgumiem. Lasījumu videoieraksts vēlāk būs pieejams Latvijas Nacionālās bibliotēkas "YouTube" lapā.

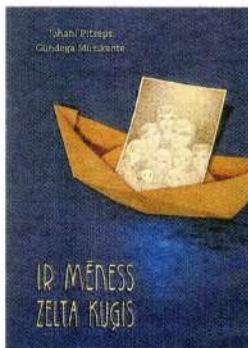
zīmējumus. Mazie apmeklētāji aicināti uzzīmēt viņu reālos vai iztēles mīldzīvnieciņus un zīmējumus panemt līdzi. Būs iespēja piedalīties radošajā darbnīcā, ko vadīs māksliniece Signe Ērmane.

Lasījumu otrajā daļā piedalīsies Jāņa Baltvilka balvas starptautiskais laureāts Juhanis Pitseps ar jaunas bērnu grāmatas "Paulines mežs" pieteikumu Marikas Muzikantes tulkojumā. Virkne latviešu rakstnieku iepazīstinās ar jauniem, vēl nepublicētiem darbiem. Inese Zandere – ar "Skaidu pasaku", Luize Pastore lasīs fragmentu no jaunās grāmatas par Aleksandru Laimi un viņa bērniem "Laimes govs", Iveta Troalika lasīs fragmentu no garstāsta "Bize", kas domāts sākumskolas bērniem. Arī Laura Vinogradova un Lote Vilma Vītiņa ir sagatavojušas pārsteigumu saņemt lasītājiem. **KZ**

Pasaule te un tur

JŪLIJA DIBOVSKA

Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padome (LBJLP) gatavojas Starptautiskās Jāņa Baltvilka balvas sarakstumiem, kas notiks 24. jūlijā. Kā katru gadu, tiks svinēta ievorjama daba, dzīnieka un bērnu kultūras atbalstītāja Jāņa Baltvilka dzimšanas diena, jau 18. reizi pasniedzot viņa vārdā nosauktu valsts nozīmes balvu bērnu literatūrā. "Kultūrzmēs" piedāvā iepazīt balvas laureātus un nominantus.

Sogad balvas zurijs, kurā darbojās literatūrinātnieces Ilze Stikane un Rudite Rinkeviča, makslas vēsturniece Baiba Nurža, mākslinieces Indra Sproge un Dace Ziemele, kā arī režisore Krista Burāne, ir izlasiusi un izvērtējusi 84 grāmatas, pievēršot uzmanību teksta kvalitetei, bet 55 pāpildu izdevumi latīni un aplūkoti, meklējot pretendētu grāmatu mākslas balvai.

STARPTAUTISKĀS LAUREĀTS 2022

Igaunijā rakstnieks **Juhani Pitseps** par romānu "Ir mēness zelta kugis" (Jāņa Rozes apgāds, 2021) un vīna grāmatas tulkojāja **Marika Muzikante**. 1944. gada kara rudenī tūkstošiem Igaunijas un Latvijas iedzīvotāju pameta savas maja, lai bēgtu pāri jūrai uz Zviedriju. Bēgļu laivā bija arī daudz bērnu. Mazā meiteņete Kēte vīlījs pauzēdē savu miljaci Pekaini un vēlāk to brinumainā kārtā atrod. Beidzot vīnas gīmeni ierauga Zviedrijas krasītus, kur gaida kakao krūze, utu pirts un ilgas pēc majam...

Starptautiskā Jāņa Baltvilka balvas laureāti saņems mākslinieces Ineses Brants porcelāna laivīnās ar Balto Vilku un zemeni mastā.

NOMINANTI

BERNU UN JAUNIEŠU LITERATŪRA

Inese Paklone, "Zvēru barošana" ("Pētergailis", 2022). Maza zēna un viņa tēva pusiņienai gājiens pa zoologisko darzu, vērojot, kā pusdienu nīlziņi, poniji, pelikāni, lauvas, zīrafes, ziemēmbrīzieži. Tā ir saruna par zvēriņi un paradumiem, tētis uzdot joku jautājumus, piemēram: "Kurā puše flamingam vairāk spalvu?" – bet, kad putka minstīnās, pats atbild: arpušē.

dej viņai, vasarā pavadot laukos, līdzās mazai cīmei kāpsētai, kur šad un tad notiek bērnes, nav grūti uz sevi attiecīnāt pār kapu sētu sadzīrdētos vārdus: "Mūsu Alma ir mīrusi. Mēs vairs nerēdzēsimies!" – un izteloties sevi par nomirušu. Alma cēsns saprast atskirību starp dzīvībām un mīrusījēm, cilvēka attiecības ar savu vārdu, dažādu ar miršanu un pīemiņu saistītu izteicēnu nozīmi.

gadu dzīvodams kā vientoņnieks Venecuēlā, Orhijē salā pie Velenīna kalna, Latīne sasniedza Anheļa udenskrītumu, palīdzēja zinātniskām eksperimentām un sniega-daudz interviju žurnālistiem, aprakstīdams savus pieredzejumus un atlājumus grūti pieejamajos kalnos, kas glāb aizvēsturiskas un pavisam mīstiskas būtnes un dārgumus.

Anete Bajāre-Babčuka par ilustrācijām Ineses Zanderes grāmatai "Divas Almas" ("Lielis un mazs", 2021). Vērīgā, emocionālā māksliniece ilustrācijās spejusi savienot divas pasaules – redzamo, detaljāgā bagāto ikdienas pasauli, krāšņi varīgo dabu, un "neredzamo", kurā atminas un stāsti turpinā dzīvot arī pēc cilveka nāves. Viņai izdevies parādīt, ka meitenes iztele atklāj sāpauļu tuvību un vienotību, plūstoso robežu.

GRĀMATU MĀKSLA

Anna Vaivare par ilustrācijām Guntas Šnipkes dzeļoļiem "Ineeses māja" ("Lielis un mazs", 2022). Abas autores, būdamas arhīktes, stāsta par mājas uzibūvi. Nekas nav tik vienkārši! Arhīktemā jāzīmē milzīgi daudz konkrētu detalju par cilvekiem un dzīvniekiem, kas sāja māja dzīvos un viesosies, par viņu vajadzībām un paradumiem. Pamazām iepazīstot galvenas varonies Ineses ģimeni, draugus, radus un mājdzīvnieku, noskaidrojās, ka tāda māja, kurā viņi visi kopā, iekškaitot pulciņu kazu, varētu justies vārda. Šī grāmata ir par draudzību starp paudzēm, vienaudzīiem, mani un tevi.

Gundega Muzikante par ilustrācijām Juhani Pitsepa romānam "Ir mēness zelta kugis" (Jāņa Rozes apgāds, 2021) un Ineses Paklones dzeļoļu krājumam "Zvēru barošana" ("Pētergailis", 2022). "Ilustrācijas stilistiski sakausēt vēsturisku vispārinājumu, gaissi smeldzi un mazliet humora – tas bija mans liefākais radošais izcīcinājums pēdējo gadu laikā," saka Gundega Muzikante.

les pasaulei par savu un citu bērnu dzīvi pirms piedzīšanas. Pa steltonos veidojot ilustrācijas un mākslinieces fantāzija dara grāmatas laisšanas prieku vieglu un patīkamu.

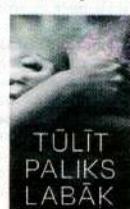
AS "LATVIJAS VALSTS MEŽI" BALVA "JAUNAUDZE"

Evija Pintāne par ilustrācijām Luizes Pastores garstātam "Laimes bēri" ("Lielis un mazs", 2021). Māksliniece, būdama arī ceļotāja, medz zīmet savu ceļojumu piezīmes. Tādas redzēta skices atrodamas arī "Laimes bēriņos" līdzās dažādu artefaktu un dābas objektu attēliem, detalizētām realistiskām ilustrācijām un ainauvu fiksējumiem. Grāmatas dizainera Arta Brieža iedvesmai nodēļušas arī senas kartes.

Renāte Bērante un Sabīne Baumane par grāmatu "Kur es biju, kad es nebiju jeb stāsts par Monti" ("Monte Stories", 2021).

Iveta Troaliķa par romānu "Tūlīt paliks labāk" ("Mansards", 2021). Grāmata vēsta par Rigu 2000. gadā un par paaudzi, kas piedzīvojuši gadījumu mijū un mēģinājumi pieļauties aizvien jauninam apstākliem. Šajos laikos viņu vecāki un padomdevēji jūtas nedaudz pazuduši. Hierarhijas brūk un jūk un veidojas jaunas. Atnāk eksāmeni un pirmā mīlestība, un tas viss ar sāpēm un aizraušanos, un domu par nākotni. **KZ**

Avots: Kultūrzmēs

Datums: 20-07-2022

Uztaustīt dzīvo lasīt

LINDA KUSINA-
ŠULCE

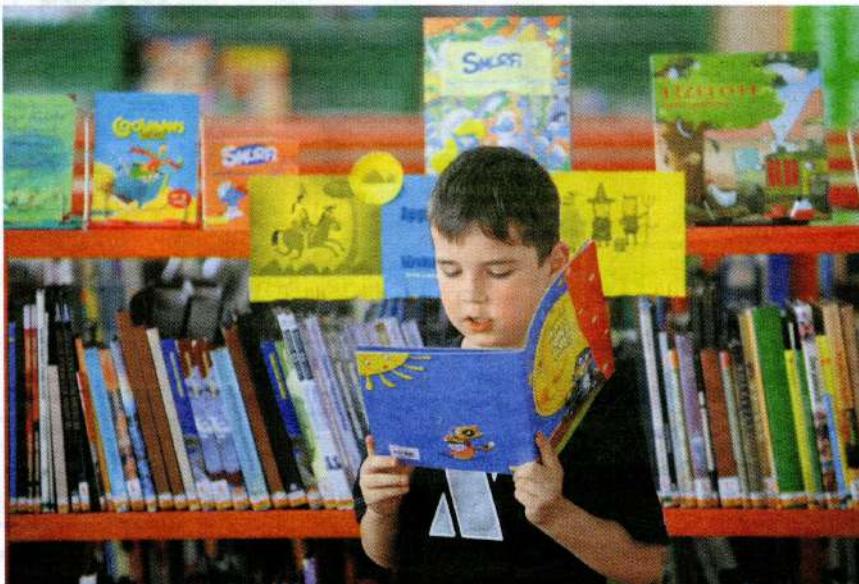
Kā ierasts, dzejnieka Jāņa Baltvilkā dzīmšanas dienā 24. jūlijā tiks pasniegtas balvas bērnu literatūrā un grāmatu mākslā. Šo notikumu izmantoju, lai uz sarunu par svaigākajām tendencēm un riskiem grāmatniecībā pulcinātu bērnu literatūras speciālistes: Latvijas Nacionālās bibliotekas Bērnu literatūras centra vadītāju SILVIJU TRETJAKOVU, starptautiskās Jāņa Baltvilkā balvas bērnu literatūrā un grāmatu mākslā žūrijas loceklī, Daugavpils Universitātes docentri RUDITI RINKEVICĀ, izdevniecības "Lielis un mazs" direktori ALĪSI NIĢALI, kā arī izdevniecības "Latvijas Mediji" direktori EVIJI VEIDI.

– Vispirms par "Baltvilkā balvu 2022" – par kādām tendencēm liecināšodā nominētās grāmatas? Cik viegli vali grūti šogad bija izvēlies nominantū, cik specīga bija konkurence?

S. Tretjakova: – Grāmatu skaitis ir bijis leverbērjos, izvērtēsanai bērnu literatūras sadalā 84 grāmatas un vēl papildū 55, kurām vērējām vizuālu un ilustrāciju darbu. Ari debītānā bija ļoti daudz, 20 radoši cilvēki, tādēļ, domāju, žūrijas darbs bija samērā sarežģīts.

R. Rinkēviča: – Jāsaka, bija sarežģīti, jo grāmatu bija gana daudz – proza, dzeja, starpžanru darbi, turklāt dažādu vecumus lasītājiem. Vissaitāk, šķiet, mums veicās ar starptautiskās balvas laureātu no teikšanu, kaut gan diskusijas, protams, bija par katu nomināciju. Ja runājam par tendencēm, tad nominētās tika grāmatas, kurās varēja redzēt pārliecinošus radošos meklējumus, turklāt gan saturā, gan formā. Dominē了解了 kā ierasti motivi – piedzivojums, pieaugšanas stāsts, cilveku un dzīvnieku attiecības, ari latviešu literatūrā pagaidām vēl netipiskā tema – bērnu nāves uztvere, bet to, ka nominētās tika tieši šīs grāmatas, noteica teksteivdei, jaunrades potenciāls. Neraugoties uz nosacīti ierasto tematiku, tās ir pārsteigums, notikums bērnu literatūrā, un vietas bija ciešgas klūt par laureātēm. Tāpat grāmatu māksla akcentēta mūsdienu ga pīeja.

– Balvas – tas ir patīkams atskaites punkts, tomēr skaids, ka izdevējs izdod grāmatas, pirmkārt domājot par lasītājiem. Kā uz sigāda nominācijām skatāties no izdevēja puses?

Diskusijas dalībnieces ir vienprātīgi – bērnu literatūra nav "vieglais žanrs".

IEVA LOKA/LETA FOTO

A. Niģale: – Man šķita interesanti, ka šogā Baltvilkā balvas nominācijas sakrita ar LALIGABA – parastā tā nav. Ja runājam par nominētājām grāmatām – ari par nominācijām ilustrāciju, runa ir ne tikai par teksteivdei un jaunradī, bet ari par augstvērtīgu izpildījumu, jo neviens no balvāt nominētājām autorēm nav iešķēja, visas ir grodas amatas vietas.

Mums kā bērnu grāmatu

izdevējam vēl daudzi izdotie nosaukumi šķiet augstvērtīgi un nominācijas cienīgti. Bet kopumā, es domāju, vienas šīs autorei tiesām rāda literāru briedumu, runā par svarīgām tēmām, kas ari starptautiskajā kontekstā ir svarīgas. Geopolitiskie notikumi vairo nepieciešamību pēc grāmatām par vēsturi, grāmatām par karu – tās ir absolūti nepieciešamās, lai ar bērniem šos jautājumus varētu pārrunāt, lai būtu tas tiltīns sarunu.

E. Veide: – Protams, izdevējs neizdod grāmatu kā tādēļ, lai saņemtu balvu, – izdodot grāmatu, mēs domājam, kāds ir tās mērķis un vēstījums, ko arī grāmatu pateikt. Šoreiz tiesām daudzām grāmatām vēstījums izdevies trāpīgs, tātad labā zīpa ir, ka esam bijuši gatavi šīm tēmām, kuras agrāk nav bijušas mūsu dienas kārtībā, bet par kurām ar bērniem jārunā. Tas svarīgi gan no autora, gan izdevēja, gan lasītāja pozīcijām.

A. Niģale: – Es gribētu piebilst: pieņemu, ka "Lielis un mazs" kā ambiciozs bēr-

nu literatūras izdevējs ir izaucis augstu kopējo latīnu, bet ari kolēgu attīstību ir acīmredzama – gan Jāņa Rozes apgādām, īpaši tulkošas literatūras segmenta, tāpat "Zvaigznes ABC", "Latvijas Mediju", "Pētergalja" krājuma parādās arīvieni jaunradī, bet ari par augstvērtīgu izpildījumu, jo neviens no balvāt nominētājām autorēm nav iešķēja, visi kopā ejam uz to, ka bērnu literatūrā Latvijā kūst arīvieni protams, diskusijas par to ir bijušas. Pasekoju li-

mazakiem bērniem grāmatā domāta, jo vairāk iespējams, ka balvai izvirzīts gan autors, gan ilustrators, ja grāmata domāta lielakiem bērniem vai jauniešiem, tad ilustrācijas un teksts vairs vienotu veselumu lasītāju uztverē tāk lielā mērā neveido. Bet, protams, diskusijas par to ir bijušas. Pasekoju li-

zakājas pagastu bibliotekas un tālajos diasporas centratos. Labām grāmatām ir jānovājināt līdz lasītājam. Bez zīnas no bibliotekām bijušas diezgan pesimistiskas. Kad aprīli izsūtījam bibliotekām žūrijas grāmatu sarakstu, no ļoti daudzām atrāca atbilde "izskatījam, mūsu krājumā nav nevienas no šīm grāma-

ta lasīšanas prieks kā dati no mācību procesa, tātāc nevis kā mācību viela. Es to esmu piedziwojuši ar saviem bērniem skolā "Domdaris", kur viņi katru dienu 15–20 minūtes lasa kādu grāmatu pēc pašu izvēles. Daudzums tas varbut ari ir vlenīgais laiks, ko viņi diena lasa, un tas ziņāmā mērā noņem atbildību no vecākiem, jo mēs zinām, ka ne visas ģimenes var atlauties pirkīt grāmatas, ne visas ģimenes uzskata, ka mājas jābūt grāmatām. Jautājums, protams, ir ari par pedagogu un bibliotekāru izpratni par literatūru, lai tā nebūtu novecojusi. Daudzviet, kur bērniem tiek piedāvāts izvēlēties, ko viņi paši lasīs, tie dots norādes, ka tas nedrīkst būt komikss "Sibirijas haiku", "Rūnāsījose suni" ir komikss, un tās ir grāmatas, kas ir pirmie soļi uz to, ka bērni lasa ari liela teksta apjomīgā grāmatas. Turklat vel mūsdienu, kad bērni patēri tāk daudzāda veida vizuālo saturu, viņiem vizuāla uztvere attīstīta pilnīgā citā līmenī nekā mums.

Tas, ko mēs darām, sādarbojoties ar pedagoģiem un psihologiem, kā arī ciemtiem specialistiem, – veidojam savus izglītojošos materiālus, sūtām tos skolām, tie krājas ari mūsu mājaslāpā, un tās ir vēl viena veids, kā var darboties ar grāmatu, pārrunāt tās saturu. Bet, protams, kaut ari materiali

Alīse Niģale: "Geopolitiskie notikumi vairo nepieciešamību pēc grāmatām par vēsturi, grāmatām par karu."

IEVA MAKARE/LETA FOTO

dzi Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijas vērtējumiem, ari tur redzams, ka bērnu vērtējumi ne vienmēr saskār ar žūrijas vērtējumu.

S. Tretjakova: – Ja runājam par tendencēm, tās ir objektīvs radītājs, neatkarīgs no tā, kā mēs ieliekam vai neieliekam sarakstā. Veidojot Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijas lasāmlīsti, mums ir pavisam desmit kriterijū, un es priešājos, kā ļoti daudzas grāmatas ir arī Baltvilkā balvas nominantu sarakstā. Sogād man jāsaka liels paldies Kultūras ministrijai, jo pirmo reizi varējām no izdevējiem iegādāties tālāk eksemplāru skaitā, 790 eksemplārus katrai no grāmatām, tātad varejām palielēt tām izplatīties visma-

tām". Un tās bija nosacīti "vecas" grāmatas, jo pagājušā gadā kolekciju izveidojām februārī, tātad sarakstā bija izdevumi, kas iznākuši kopā pagājušā gada martā!

Nemot vērā, ka grāmatas kļūst arīvieni dārgākas, sādam programmām ir arīvieni ienākot skolās kā pasašaprotama lieta.

– Varbūt šīs jautājumus tagad jāpārformulē kā vēlme, jo viens no ceļiem, kā grāmatas nonākt pie lasītājiem, protams, ir bibliotekas, ari vairākiem izdevējiem ir savas lasītājiem vēcināšanas programmas. Bet kā vēl var darīt, lai grāmatas nonāktu pie bērniem?

S. Tretjakova: – Es gribēju atzīmēt "Zvaigznes ABC" "Lasīšanas stafeti" un "Grāmatonā", ko veido "Latvijas Mediji", bet gribēju pievienoties ari sarunai par Izglītības un zinātnes ministriju. Pagājušā gada mēs pirmo reizi panācam Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijai Izglītības un zinātnes ministrijas līdzfinansējumu – aptuveni tāk pat lielu kā no Kultūras ministrijas. Es saku, ka mēs sa-

prieku

darbojāmies ar Izglītības un zinātnes ministriju, bet pātiesībā jau finansējums bija no Eiropas Sociāla fonda, izpildot ļoti sarežģītas birokrātiskās prasības. Vai, teiksim, "Grāmatu starts", kam sāgad pirmo reizi piešķirts 50 000 eiro valsts finansējuma – līdz šim tas tika istenots tikai par ziedojuņiem. Ari Bērnu, jauniešu un vecāku zūrijā sāgad atkal ir atpakaļ pie Kultūras ministrijas finansējuma, un mēs nekad nezinām, cik liels tas būs, nemitīgi plānojam, rakstām trīs gadu plānus, cēnšamies sekot līdzi, lai mūs neizmet ārā no prioritārajiem virzieniem, pasakumu plāniem. Līdz ar to gribu teikt, ka, protams, mums vajadzētu arvien vairāk izdevniecību projektu, tāpat vienējo bibliotēku projektus, bet es uzskatu, ka lasīšanas veicināšanas programmām no bērnu piedzīmšanas brīža ir jābūt valsts atbildībai. Igaunijā, piemēram, ir tādas "Lasīšanas ligzdas", lasīprasmes veicināšanas programma bērnudārzem.

mi visos priekšmetos, izmantojot tekstu un strādājami ar tiem, lai attīstītu kritisko domāšanu. Bet varbūt atbilstoši slēpjās sarežģītajā izglītības reformā? Mēs satiekamies ar saviem ārkartīgi aizrautīgajiem skolotājiem lasīšanas veicinātājiem, kuri ar to milzīgo papīru guzmu, kas viņiem tagad jāazpilda, vairs nepaspej ne lasīšanas pulcīnus vadīt, neko. Somijā ir labas lasīprasmes veicināšanas programmas, un par skolotājiem viņi teic: ierēdņi viņiem uzticas, formalus papīrus skolotāji neraksta, bet veido ļoti interesantas programmas skoleinām.

E. Veide: – Piekritu iepriekšējiem runātājiem un aizdomājosi, ka varbūt varām spridzināt birokrātiskos šķēršļus no šīs puses – mums jau valsti nav bērnudārzu, mums ir pirmskolas. Un ar šo skolas vārdu ikviene iestāde apņēmūs veikt zināmu darbu, lai sagatavotu bērnu skolai. Protams, tas nenozīmē atbildību no gime-

kā kulturas notikumu pamana arī vecāki un pedagoģi, protams, ne viši. Balva rosinā ūsim grāmatām pieverst uzmanību mājas, skolā, kur, piekritu Alisei, mēdz būt aizspriedumi pret jaunāko literatūru. Bieži vien dažādos lasīšanas konkursos redzu, ka galvenokārt izvēlas klasiku tekstus, jo "jaunakā dzejā neko nevar saprast, tur nav ritma, komatu un punktu".

M. Nigale: – Runājot par pasūtījuma literatūru – tā ir Latvijas ipatnība, ka izdevēji biežāk saņem manuskriptus, nevis pēta, kādā virzienā katrs no autoriem strādā, un pasūta viņiem konkrētus darbus. Varetu būt arī dažādi konkursi, bet, kad bija "Baltā Vilka" oriģinālliteratūras manuskriptu konkurs, kvalitāte darbiem nebija tāda, ka tos vārētu uzreiz publicēt. To, kas grib rakstīt, ir daudz, bet ne viss, kas top, ir publicēšanas vērts. Bet labs bērnu oriģinālliteratūras konkurs vārētu būt vēl papildu stimuls literārajai videi attīstīties.

E. Veide: – Mēs šajā jomā strādājam, mums ir oriģinālliteratūras konkurs. Varu apliecināt, ka intere-

se bija liela, mums iesniedza vairāk nekā 90 manuskriptus. Potenciāla daļa autoru mit, bet ir nepieciešams resurs, lai viņus audzētu, stiprinātu, saprastu, vai tur kaut kas tiešām izšķīlsies. No sienā 90 mēs izdošanai izvēlejāmies mazāk par desmit, ar kuriem var darboties un skaitīties, kas no tā sanāks. Bet reizēm šķiet, ka autori dzivo savā – pat ne burkā, drīzāk spainīti, viņi neredz, kas noteik apkārt un neinteresējas par to.

A. Nigale: – Mums ir absoluēti aizspriedumaina sabiedrība par viendzimuma ģimenēm, viendzimuma atiecībām, un latviešu autoru darbos šī tēma vispār nepārādās. Izņēmums ir Elīnas Brasliņas ilustrētā Lorensa Šimela divas grāmatīcas mazajiem bērniem. Kas ar tām notīcis dažādās valstis, rāda kopējo barometru, kādā ir sabiedrības ieicītības un atvērtības latīnā. Krievijā šī grāmatu izdošana bija par iemeslu slēgtieliu sabiedrisku organi-

EVILA TRIFANOVA/LETA FOTO

Silvija Tretjakova: "Lasīšanas veicināšanas programmām no bērnu piedzīmšanas brīža ir jābūt valsts atbildībai!"

A. Nigale: – Tur jau vēl ir jautājums par programmu "Skolas soma", kas nedarbojas bērnudāržos.

S. Tretjakova: – Jā, arī Bērnu, jauniešu un vecāku zūrijai, iespējams, nepiešķira lidzekļus "Skolas somas" programmā, tāpēc ka neatbilstoši formalajiem vertēšanas kritērijiem, jo jaunākā lasītāju grupa mums ir 5+.

B. Rinkēviča: – Bet varbūt jāpielāvās vās no pavisam citas puses? Cik esmu novērojusi no savas meitas vienaudžiem, viņiem visielikās problēmas sagādā teksas uzdevumi. Varbūt jāsaka: ja bērni nebūs lasīšanas veicināšanas programmu, mums bus problēmas arī ar valsts līmeni daudzīnāto STEM priekšmetu attīstību?

S. Tretjakova: – Tā ir bijis vienmer, atceros, 20. gadsimta 90. gadu beigās Latvijā ienāca kritiskās domāšanas projekts, kur bija sajūtā lasīprasme un rakstīšana kritiskās domāšanas attīstībai. No tā izveidojās arī Bērnu, jauniešu un vecāku zūrijas pakāpījēda pieejā. Tur bija iesaistīti visu priekšmetu skolotāji, un bija tieši tāda doma, ka attīstām lasīpras-

nēm, jo diezin vai jebkāds mehānisms strādās efektīvi, ja ġimēnei vispār neatpazīst grāmatu kā priekšmetu, bet, jā, tas ir vēl viens veids un ceļš, kā radīnāt bērnus pie lasīšanas.

Jārunājam par "Grāmatonu", mēs to pērn aizsākām, jo šķita, ka vide ir parāk kļusa. "Zvaigzne ABC", kas neapstrīdami ir līlakais Latvijas izdevējs, bija pieklusī ar "Lasīšanas stafeti". "Grāmaton" bija veiksmīgs, un atšķiriba no citiem lasīšanas konkursiem ir tāda, ka iekļāvām arī vizuālo daļu. Pilnīgi piekritu Alisei, ka bērnu uztvere mainās, sociālo tīklu fenomens vedina uz to, ka daļa lasītāju vairāk pieprasīta vizuālo komunikāciju, tā vienīm ir svarīga arī lasītājiņas aktivitātē, tādēļ ietvēram aicinājumu "Lasī, raksti un...". Tas ir tas kopīgais darbs, ko varam darīt, lai katrs pa savam aizķertu iespējamo lasītāju, lai viņš bez bailēm un aizspriedumiem tuvojas grāmatai.

R. Rinkēviča: – Atgriežoties pie jautājuma par bērnu uztveri, jāteic, ka lasītāja gaume ir jāveido. Gan Baltvilkā balvu, gan LALIGABA

zaciņu, Ungārijā sodija grāmatnicu, kas tās tirgoja. Bet redzam arī otru pusī, piemēram, Velsā šīs grāmatas tiek dāvinātas visām pirmskola. Tāpat ekoloģija ir tendence, kas mūsu rakstnieku darbos pārstāvēta ļoti maz vai nemaz. Komikss kā žanrs – es gan ceru, ka nākamgad izdosim veselus četrus, kur dienā būs vietējie, un zinu, ka arī citi izdevēji meklē, kā šo žanru iedzīvināt. Dzejā mums ir spēcīga, arī bērniem domātā, autori to sacer un izdevēji izdrod. Frankfurtes grāmatu tirgus direktors Jürgens Boss iepāsi atzīmēja, ka ir ļoti pārsteigts par lielu dzejas pārstāvniecību mūsu literatūrā.

S. Tretjakova: – Es gan atbalstu pasūtījuma literatūru, uzskatu – par zināmām tēmām grāmatas jāpasūta. Tā Tallinas Centrālā bibliotēka Igaunijā dzīvojotā somu autoram Mikam Keranenam bija pasūtījusi grāmatu par puiku, kurš ieradies Igaunijā, tēvs viņam ir no Brazīlijas. Viņš to uzrakstīja tik veiksmīgi, ka lasītāji grāmatu "Armando" ļoti augstu novērtēja, tā izdota arī Latvijā. **K2**

Halinas kaķu piedzīvojumi

ANCE KUKLE

Bezgala jautrie un izdomas bagātie astaiņi no ukraiņu rakstnieces Halinas Vdovičenko grāmatas "36 un 6 kaķi" ("Latvijas Mediji", 2020, ilustrēusi Natalka Hajda) jau iekarojuši Latvijas lasītāju sirdis. Grāmata šī gada sākumā ieguva lasīšanas veicināšanas programmas "Bērnu, jauniešu un vecāku žurnāja" augstāko novērtējumu lasītāju vecumā kategorijā "9+". Taču kaķu piedzīvojumi vēl tikai sākas.

Pagraba kaķi, dancotāji, kaķi, kuri ne kaiminu mājas... Tie ir tīkai daži no minčiem,

kas dzīvo grāmatas "36 un 6 kaķi" lappusēs. Tiem katram ir savs raksturs, domas un vajadzības. Un valrāk par visu vēlas drosū vietu, ko saukt par majām.

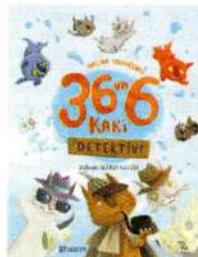
Starptautiskās Jaņa Baltvilka balvas pasniegšanas dienā tradicionāli notiks arī ipāsi bērnu literatūras lasījumi. Sogad pasākums "Ar bītem... un kaķiem" veļtis Ukrainas atbalstam, un lasījumos kļātēnie piedalīsies arī Halina Vdovičenko. Pasākuma norises vieta – LU Botāniskajā darzā – būs manāmā arī pāri grāmatu serijas varonji.

Halina Vdovičenko ir zināms Lapzeme, aiz polā-

rā loka, dažus kilometrus no Norvēģijas un Somijas robežas. Kopš viņas vecāki atgriezās Ukrainai, Halina Vdovičenko dzīvo Lvivā. Pabeiguusi ļvivas Ivana Franko vārdā nosauktās Nacionālās universitātes Filoloģijas fakultāti, strādājusi par žurnālisti. Kad izauga meita un dēls, sāka rakstīt romānus, stāstus un citus literārus darbus berņiem.

Jau rudenī Māra Saleja tulkojumā pie lasītājiem no nākams stāsta turpinājums "36 un 6 kaķi detektīvi". Kā izvērtējties kaķu dzīve pēc pirmās grāmatas notikumiem? Lūk, neilis leskats topošajā grāmatā.

Fragments no Halinas Vdovičenko grāmatas "36 un 6 kaķi detektīvi"

Dzīvē milzīgu lomu var spēlēt tīra nejaūsība. Kādu vakaru trīsdesmit seši un seši kaķi nejaūsības pēc nokļuva Krepa kundzes un viņas krustdēla Stasa dzīvokli. Bet viņi taču varēja atrasties citā vietā – un tad, kas zina, kāds

būtu lielā astainā pulciņa liktenis. Taču viņi – paldies nejaūsībai! – atradās tieši tur, kur vajadzēja. Laime pamāja ar asti – un vakarējieni neveiksmīgiem viens galvās nu ir jumts, saimnieku labvēlība un darbs kafejnīcā ar nosaukumu "36 un 6 kaķi".

[...] Stass mājās atnesa dēļus, kaudzi parastu liepas koka dēlu. Atstutēja tos pret sienu un sasauca kaķus: "Savus nāgus, cienītie, asiniet, lūk, šeit! Tālāk šeit un nekur citur, saprātā! Un neaizskariet, nejēgas, mēbeles! Cītādi izmetīšu pa durvīm viņus skräpētājus pa vienam vien..."
Pagaidiet, Stass neko tādu nevarēja teikt. Viņš nav no tiem, kas spētu padzīt kaķus.

Un teica viņš apmēram tā: "...jo Krepa kundze necietis, ja kāds bojā mājas interjeru."

Dažu stundu laikā deli krustu šķērsu ar pamatīgām ūkām izrotāja četrdesmit diņi pāri – kopā astoņdesmit četri – prieķešķepu. Dēli varēja izmest mistākstā.

Stass to panēma un devās uz virtvielu, taču pie atkritumu kastes apstājās. Vēlreiz aplūkoja kaķu kolktīvu darbu, atstutēja pret sienu, aizdomājās. Pielejās tuvāk. Kaki – arī! Stass dažus soļus atkāpās, teju vai uzķāpdams plika tam ar Kutuzovu... Notupās, smaidēza acis, nenoilaizdamas acu no paveikši. Kaķi arī apsēdās, sāka ošnātēties: kas tur tāds? Ko viņš ir ieraudzījis?

PUBLICĀTĀS FOTO
Ukraiņu rakstniece Halina Vdovičenko.

■ UZZINA

Starptautiskie bērnu literatūras lasījumi "Ar bītem... un kaķiem" notiks svētdienā, 24. jūlijā, pulksten 11 LU Botāniskajā darzā, Kandavas ielā 2, Šķūni. Ieeja bez maksas.

Lasīšana ir prieks

AIJA KAUKULE

Jāna Baltvilka balvas priekšvakarā "Kultūrzmēs" aicināja uz nelielu sarunu rakstnieci Halinu Vdovičenko.

– Halina, vai pašlaik dzīvojat Ukrainā?

H. Vdovičenko: – Kopš pagājušā gada decembra dzīvoju divas valstis, tāpēc ka ir mainījusies mana privāta dzīve. Mans viens ir vāciešis, un mēs esam iecerējuši dzīvot gan Ukrainai, gan Vāciju. Es dažas nedēļas esmu Ukrainā, tad dodos uz Vāciju un attakāl atpakaļ uz Lvivu.

– Kā karš ieteikmējis jūsu – rakstnieces un īpaši bērnu grāmatu rakstnieces – ikdienu?

– Sakoties karam, dzīve ir mainījusies būtiski. Musu visu dzīvi bez izpēmuma. Mans brālis tagad cīnās ar krieviem frontē. Mans dēls ir brivprātīgais. Mana meita nevienu dienu nav pārsta-

jusi strādāt, turpinot mācīt bērnums un daudz palīdzot arīmaji un cilvēkiem no citiem Ukrainas rajoniem. Strāda visa mana gīmele, palīdzam tiem, kas ir frontē. Mēs visi mēģinām darīt, ko varam, lai karš beigtos pēc īspējas drīzāk ar Ukrainas užvaru. Es atpazīstu mītus darīnātos maskēšanās tīklus uz auto un sargpostenos – mēs tos izgatavojam ļvivas bibliotēkā, kas tagad kļuvusi par brīvprātīgo centru. Mans mazdēls terāda, kā tie pareizi jādarina, jo viņš to leprikēs darījis skolu.

Mēs visi Ukrainā šobrid palīdzam cits citam morāli un finansiāli – šobrid tie ir mūsu galvenie izdevumi. Mans dēls izveidoja ziedoņu vāksnās fondu, lai saņētu līdzekļus automašīnai, kas paredzēta mana braja militārajai vienībai, mūs atbalstīja vācieši maza pilsetiņā Valsdorfā. Kopš marta sākuma turienes puķu veikalā iepišnieks kopā ar viņa mei-

tu uztur viņu izveidotu centru Ukrainas atbalstam – cilvēki tur nosēdīs medikamentus un bērnu pārtiku, ko vēlāk pārvēr ukrainas robežu. No šīs vietas ikviens var pamēti līdzi uz mājam zilus un dzelzlenus olus, atstājot mazu ziedojumu. Tad ši nauda no mākām Ukrainas armijas kaujas vienībām. Mēs esam pateicīgi par visas brīvās pasaules cilvēku atbalstu, mēs esam pateicīgi par visu, ko jūs darāt mūsu labā. Bet galvenais darbs ir palīdzēt pašiem sev uzvarēt. Mums nav citas iepējas kā tikai uzvara.

– Kādu tekstu lasījet Balvilkas balvas lasījumos?

– Šobrid nespēju rakstīt. Visu, ko rakstīju pirms kara, esmu nolikusi malā. Uzrakstīju tikai vienpadzītības pasakas bērniem. Mana kolēge Anastasija Ponomarjova, māksliniece no Mariupoles, tas devē par terapeītiskām. Anastasija ilustrējī šīs pasakas un atrada iespēju tās nodrukāt uz pastkartēm. Mēs

izsūtām šīs pastkartes un dažām tās bērniem mūsu saietos. Tagad sāku sanemt bērnu fotogrāfijas, kur redzams, ka viņi lasa šīs pasakas, – no māmēm un vecmāmēm valstis, kur viņas nokļuvušas, begot no kara. Es gribētu noslāst dažas no šīm iasaņām pasakām, tickoties ar bērniem Rīgā. Protams, lasīšu arī mazu fragmentu no 36 un

„Esmu laimīga, ka ukraiņu kaķi tagad runā latviski.”

sešu kaķu piedzīvojumiem, jo stāsta turpinājums "36 un 6 kaķi detektīvi" izdots Latvijā. Esmu laimīga, ka ukraiņu kaķi tagad runā latviski. Kad atbraukšu, gribētu lasījumos ar bērniem izspēleti neliku lugu. Ir ļoti svarīgi runāt ar bērniem par nopielāpnām tēmām, bet rēķe neaizmirst, ka lasīšana ir prieks. Smiles tiesīties ar bērniem, bautid dzīvi.

ja nakti. Mazdēls katru dienu lūžda stāsta turpinājumu. No šiem izdomājumiem tad arī sākās garais stāsts par 36 un sešiem kaķiem. Tam pievienojas bērnu lūgums rakstīt tālāk un tālāk. Ja tas nebūtu bērniem, šīs kaķu stāsts butu beidzies jau ar pirmo grāmatu, bet tagad arī mani pašu interesē, kas notiks ar šiem čališiem.

– Jūsu brīnišķīga grāmata "36 un 6 kaķi" ir tulkošta latviski. Gribu pajautāt, kas mudināja rakstīt par kaķiem.

– Katrā mana grāmata bērniem īsakas ar spēli. Kad mans vecākais mazdēls bija mazs, es medžu viņam stāstīt stāstus par to, kā liels kļainojošu kaķu bars atrada edēnu vietu un kur pavadi-

– Lidz ar manu pirmo romānu pieaugušajiem es uzrakstīju arī pirmo grāmatu bērniem un nodomāju, ka to gan vairs nedarišu. Bet mazie lasītāji saradas manā dzīvē, būtiski mainot prioritetes. Mans miljākais lasītāja vecumā ir septiņi līdz desmit gadi, kad bērni paši sajūt lasīšanas garšu bez vāciešiem. Bēri šajā vecumā burtiski aprīj grāmatas un grib vēl un vēl. Un es arī vēl atliku mana pieaugušo romāna rakstīšanu, jo bērni aug loti ātri. Ir būtiski laika gaitā nezaudēt bērnu interesi par lasīšanu. Ceteri atgutes no pēdējo mēnešu šōka un atgriezīties pie tādās darba rutinās kā agrāk. Man ir vairākas bērnu un arī pieaugušo grāmatu idejas. Tomēr, lai varetu miegli strādāt, vajadzīga apzināt, ka karš ir beidzis. Mums vēl priekšā liels darbs, atjaunojot mūsu zemes celtnes.

Starp mīllācīti un kara lidmašīnu

DIĀNA JANCE

2022. gadā par Jāņa Baltvilkā balvas starptautisko laureātu kļūvis Igaunu rakstnieks Juhani Pitseps par romānu "Ir mēness zelta kuģis", kurš pagājušajā gadā tika izdots Jāņa Rozes apgādā. Par balvas laureātēm kļuvaši arī grāmatas tulkojāja MARIKA MUZIKANTE un ilustratore, kuru pats autors sauc arī par līdzautori, - māksliniece GUNDEGA MUZIKANTE. 1944. gada kara rudenī vētraīnajā Baltijas jūrā bēgļu laivās no Igaunijas un Latvijas bija arī daudz bērnui. J. Pitsepa romānā mazā meitenite Kēte viņos pazaudē savu mīlāci Pekaini un vēlāk to brinumainā kārtā atkal atrud. Sarunā ar "Kultūrzīmēm" Gundega Muzikante J. Pitsepa grāmatu sauc par pravietisku.

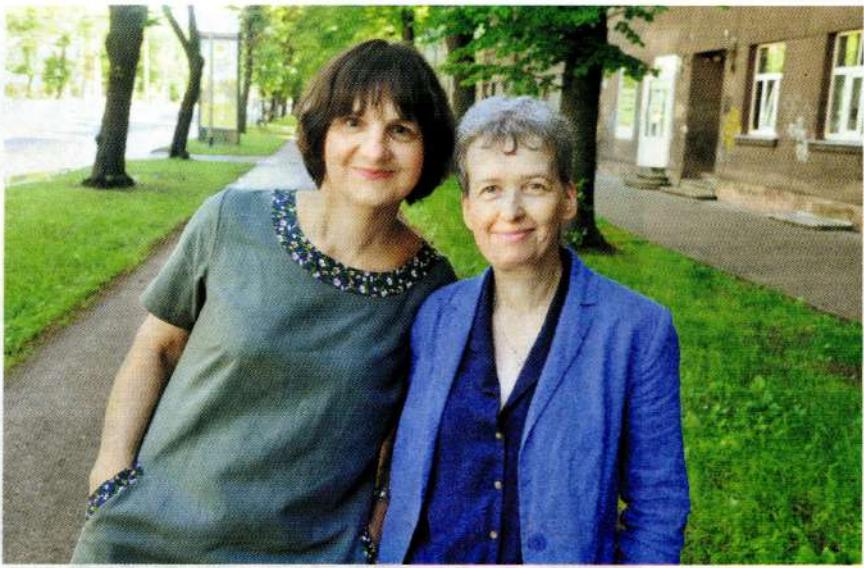
– **Kā jūs iepazināties ar rakstnieku Juhani Pitsepu?**

G. Muzikante: – Sākotnēji mēs "satikāmies" "Ibby" (Starptautiskā bērnu un jaunatnes literatūras padome) katalogā, un Juhani bija ieraudzījis Pētera Brūvera dzejas krājuma "Gundegai", kuru biju ilustrējusi. Pēc apmaiņišanās ar grāmatām un dažām vēstulēm, Juhani Pitseps pastāstīja par iecerēto grāmatu par bēgļu tēmu, jo viņš vēlējās uzrakstīt par viņa dzimtā notikušu skumu stāstu par ģimeni ar četriem bērniem, kuri pazuīda Baltijas jūrā. Viņš atsūtīja uzaicinājumu kopīgi strādāt pie šīs grāmatas, un momenā tam atsaucos, jo ari manā ģimenei ir līdzīgs stāsts. Visu grāmatas tapšanas laiku sa-rakstījāmies un sūtījām viens otram īstas, uz papīra,

rakstītas vēstules. Kad beidzot manuskrīts igaunu valodā tāpa gatavs, lūdz Mari-kai Muzikantei to iztulkot, jo igauniski neprotu. Iesākumā tas nebija literārs tulkojums, bet vienkārs pārstāstīt par to, kas katrā grāmatas lapaspusē ir pastāstīts, kas man būtu jāzīmē. Atceros, pirmo reizi lasot latviski iztulkoto tekstu, biju savīlnota. Bijā Augusta vakars, tad nakts, un es nevarējām vien beigt lasīt. Kad pabeidzu, paskatījās pa logu un debesīs peldēja milzīgs mēness. Toreiz nodomāju - šī grāmata kau kādā ziņā ir likteniga.

– **Kāds ir jūsu ģimenes bēglu stāsts?**

– Mans vecvētrs, mammais tēvs, bija viens no tiem, kas atbalstīja bēglu izceļošanu. Bēglu laivas organizēja Latvijas Centrāla padome, un vecvētrs bija Ventspils sakaru grupa, viņa palīdzēja daudziem Latvijas cilviekam, tai skaitā daudziem kultūras darbiniekam, nokļūt Gotlandē un izglītības. Ari viņš pate aizbrauca ar pedējo Centrāla padomes organizēto laivu, tas gan bija jau marta. Ar lai-vu uz Zviedriju tolaik tika arī vecmāmiņas māsa ar viņas mazo puisi, starp citu, viņi nokļuva tiesī tājā pašā Slites ostā Gotlandes salā, kas ir ap-rakstīta Juhani grāmata. Tur sabrauca simtiem Latvijas un Igaunijas bēglu. Vēlāk, padomju gados, viņa brauca pie mums ciemoties, protams, mums bērniem viņa bija tan-te no Zviedrijas, vienmēr at-veda dāvanas – nerēdētas rotālietas, Lego klučus, flo-māsterus. Vina loti piedomāja par bērniem, vienmēr sūtīja skaistas kartītes un loti gā-

Juhani Pitsepa romāna "Ir mēness zelta kuģis" māksliniece Gundega Muzikante un tulkojāja Marika Muzikante (no kreisās).

savas māsas mazbērniem. Mēs, protams, toreiz nesa-pratām tos smagos pārdzivo-jumus, kādi viņai bija, ceļo-jot sievietēm un maziem bēr-niem pārpildītā, valēja laivā pāri aukstai, ledainai, tum-sai un vētraīnai Baltijas jūrā toreiz, 1944. gada decem-bri, dažas dienas pirms Zie-massvētkiem. Mēs redzējām tikai to skaito dzīvi, kas iz-paudās mazajās, smukajās mantās. Tieši tā, gluzi kā ap-rakstīts grāmatā ari esot no-ticis – Gotlandē bijusi labi or-ganizēta bēglu uzņēmšana, viņus tiešām cienājusi ar ka-kao, sagaidījāji bijuši joti gā-

dīgi. Man tā bija īpaša em-o-cionāla iesaistīšana. Caur manas ģimenes stāstiem bija izprotamas un izjūtamas visas tās sajūtas, ko šajā briesmīgajā celā varēja izjust mammais ar bērniem.

– **Iespējams, tieši tapēc grāmatas ilustrācijas ir tīl loti uzrunājošas...**

– Protams, no mākslinie-ciskās pusēs tas bija sarežģīts uzdevums. Bērnu grāmatas var būt dažadas, biezi jāliek lietā fantāzija val iztele val jāzubur kau kāda vide. Šai stāsta vide ir pavism kon-krēta un šie notikumi ir reāli, patiesi notikumi, bet tājā

pašā laikā tos nevar attēlot tīl realistiski, jo tad zustu šā stāsta vispārinājums. Domāju, ka ilustrācijas uzdevums ir spilgtināt sajūtas, kas rada stāsts, tāpēc meklēju tādu vizuālu valodu, kas dotu vairāk nekā šīs sajūtas un emocijas.

Ir loti būtiski atrast simbo-ļu valodu, kas atvestu stāstu pie lasītāja. Vispirms grāma-ta iznāca igaunu valodā un es to parādīju saviem Jūrmalas mākslas skolas audzēkņiem, ar mērķi pārbaudīt, kā viņi, neizprotot tekstu, uztver ilustrācijas, vai viņi no bīdi dem var nolasīt, kas tur no-tiek. Viņi apbrīnojami preci-zu.

– Tas liekas pārsteidzo-ši, jo pēdējā laikā mūsdienu bērni ir saskārusies, dzīrdē-juši par Ukrainas karu un bēgļiem, bet grāmatas tapša-nas laikā visiem tā likā tāla vēsture...

– Tas liekas pārsteidzo-ši, jo pēdējā laikā mūsdienu bērni ir saskārusies, dzīrdē-juši par Ukrainas karu un bēgļiem, bet grāmatas tapša-nas laikā visiem tā likā tāla vēsture...

Toreiz šis stāsts varēja likties, ja ne gluži pasakai lī-dzīgs, tad katrā ziņā sens no-stāsts, kuram ar mūsdienu dzīvi ir maz sakara. Pirms dažiem gadiem tas bija pa-gātnes notikums, par kuru

Turpinājums 5. lpp.

Starp mīllācīti un kara lidmašīnu

Turpinājums no 3. lpp.

varēja izlasīt, bet kuru nevarēja asociēt ar mūsu laiku. Interesanti, ka, zīmējot tās pilsētiņas bombardēšanu, no kuras viņi bēg, gūgle meklēju, kā izskatās sabumba māja, tobrīd vēl internets nebija pilns ar šīm sabrukušajām, sagrautajām mājām, ko Ukrainā redzām tagad. Tāda ziņa šī grāmata ir gandrīz pravietiska. Dāzkārt gadās, ka vispirms kādas lietas notiek garīga telpā, un tad pieredzam, kā tās risinās reālās situācijās dzīvē. Šīs grāmatas radīšanā tiešām jutos emocionāli intensīvi iesaistīta, ļoti daudz domāju par to, ka visas šīs sajūtas parādīt grāmatā.

Pēdējā sarunā tēvs atvadījās, bet neviens taču nedomāja, ka tas uz mūzu.

Mākslinieka ieroči ir krāsas, līnijas, kolorīts... Grāmatas sākuma bildes ir ieturētas bērnības kolorītā, tas ir silts, zeltais, tad pamazām krāsas kļūst dramatiskākas, mazkrāsainākas. Visvairāk bija jādomā par simbolisku atainojumu, piemēram, tur bija skats, kā kareivis sev līdzi paņem dzimto zemi – to jau nemaz never realistiski attēlot, bija jāmekle simboli. Vai atkal – cilveki nosūta zinas ar pudeļu pastu... Bija ļoti grūti savienot vienā bildē mīllācīti un kara lidmašīnu, tās lietas gluži vienkārši neiet kopā.

– Vai, uzrunājot ilustrēt grāmatu, Juhani zināja par jūsu vectētiņa, vecmāmiņas māsas izcelošanu?

– Nezināja, lai gan tūlīt pat, jau pirmajā atbildes vēstulē, viņam to pastāstīju. Tas ir savādi, ka viņš uzrunāja tieši par šo tēmu. Viņa radinieki Baltijas jūrā pāzuda, visticamāk, gāja bojā, mūsu ģimenes stāsts ir laimīgāks, jo viņi nokļuva drošībā. Vienīgi – mans vectēvs tika šķirts no ģimenes, viņam uz Zviedriju bija jāmūk, viņš nevarēja palikt Latvijā, tomēr vecmāmīna ar savām meitām palīka šeit. Tā mana mamma savu tēvu tā ari vairs neredzēja, viņš emigrēja tālak uz Ameriku, viņi vairs nekad nesatīkās. Mammai visu mūžu ir palikusi bērna sape par tēvu, kuru viņa vairs neredzēja. Viņai bija 13 gadu, kad viņi satikās pēdējo reizi, pēdējā sarunā tēvs atvadījās, bet neviens taču nedomāja, ka tas uz mūzu.

– Lasot grāmatu, liekas, itin kā lasu latviešu vēstures notikumus...

– Esam vēsturiski ļoti tuvu, turklāt ļoti tuvi ari savā vērtību izpratnē, dzīves izjutā un uztverē. Taču šis stāsts gan ir tik vispār cilvēcīgs, ka šim vienkāršam, siltajam un sirsniņajam stāstījumam vajadzētu būt saprotamam jebkur, daudzām tautām. Man liekas, ipāši precīzi atainota ir bērna tiesā uztvere; bērns jau neanalīze, kas notiek dzīlāk, viņš ar sev izprotamo pieredzi uztver to situāciju, kurā ir nonācis. Rakstnieks ir lieiski parādījis, kā cauri visām briesmīgajām un varbūt ari interesantām liešām dodamies līdz mazajai meitelei Kētei. Varbūt bērnam tas savā ziņā pat ir piedzīvojums – braukt pāri jūrai, atrasties laivā, turklāt viņu apņem vecāku mierinošās runas; driz būs Zviedrijas krasts, tur gaida un nāks pretī karalis un princeses... Vecāki centās emocijas nolidzināt. Grāmata apraksta, kā Kēte nonāk Zviedrijas krastā, par utu pirti un bēglu nometni. Un tas atkal ir cilvēcības moments – kā zviedru bērni dalās ar savām rotaļlietām. Tā ir līdzjūtības pilna attieksme, kas parāda labo, uz ko cilveks ir spējīgs.

– Un grāmatas izskanā no melnas zemes aug neaizmirstulites.

– Šīm bēglu stāstam ir turpinājums, tur bija jānāk cerību notīj ar neaizmirstulītēm kā atmiņu simbolu un tajā pašā laikā zilā cerību krāsa simbolizē gaišo izskanu, jo viņi izglabjas un tad ir jādzīvo tālāk.

– Cerams, grāmata bus pravietiska arī šai ziņā.

– Ja. Pēc visiem smagiem pārdzīvojumiem notiek atjaunošanās, atdzīmīšana un dzīve turpinās. Laikam pasaule, kurā notiek šādas tik smagas lietas, tā ir uzbūvēta. Skumjākais ir tas, ka tas jāpiedzīvo ari bērniem, viņiem jāpiedalās sāusmīgos notikumos, tas ir ļoti pretrūnā ar to, kādai vajadzētu būt bērnības pieredzei.

Toreiz, kad radījām grāmatu, mums nebija ne jaunas, ka šo stāstu vares saistīt ar mūsdienām. Juhani sūtīja gatavus fragmentus, un daudz domāju, kā šādu pagātnes notikumu izstāstīt bērniem saprotamā veidā. Katrai grāmatai sāvs liktenis, bet neviens no mums nevarēja iedomāties, ka pātes pāris gadu un būsim citā realitātē. Domāju, ari mūsdienās īpaudzēs šīs cilvēcīskums, tas nekur nav pazudis. Diemžēl mūsdienās nav pazudis ari jaunums un cilvēka izraisīta kara agresija. **KZ**

VIEDOKLIS

Bērnu literatūras mānīgais vieglums

Tā nu sanācis, ka bērnu grāmatu lielā diena iekritusi pašā vasaras vidū, līdz ar Baltvilkas balvu un likumsakarigu publicitāti. Tas dod ierosmi padomāt arī par to, kas pašlaik notiek un ko vēl varētu darīt, lai bērniem domātās grāmatas būtu līdzvērtīgas ar visu citu, kas tiko pēc bērna uzmanības. Un te nu var atrast iemeslus, kādēļ bīķu grāmatām kopumā klājas labāk nekā pusaudžu literatūrai. Grāmata veido vēl vienu saikni starp paudzēm, jo pieaugušais un bērns sadarbojas. Reizēm – jau no grāmatas iegādes briža, kad bērns vairāk vērtē ilustrāciju, bet pieaugušais – grāmatas saturu. Līdz brižim, kad grāmata top kopīgi lasīta un pārrunāta. Tas ir kopā pavadītais laiks, kopīgi iespādi, tēmas, kas satuvina. Un pēc gadiem reizēm ir grūti atšķirtināt, kas bērnam bijis galvenais – stāsts vai tā lasītājs. Labi, ja abi. Vēlak jau nāk paša izvēles un arī atzinīga, ka grāmata nespēj aizraut, vai arī vēlaka grāmatu pasaules atklāšana jau ir citu vēlmi.

EVIJA VEIDE,
izdevniecības
"Latvijas Mediji"
direktore

Laba ir
grāmata,
kura nenoslāpē
vēlmi lasīt
nākamo.

mos – gan tajā, ka stāstam isti nedriks uzlikt precīzus lasītāja vecuma rāmju, gan tajā, ka ir vispārizināmas aksiomas, kas jārespektē, piemēram, ja stāsts domāts priekšā lasīšanai, tad jāreķinās ar tā apjomu, un, jo jaunāks lasītājs, jo lielāka ir ilustrācijas aizņemtā telpa grāmatā. Ilustrācijai un tekstam labā bērnu grāmatā ir jābūt vienotā veselumā. Ilustrācija nedriks tētu ilustrēt šā vārda vienkāršotākajā nozīmē. Autoram un ilustratoram jāatrod kopīga vēsts un jāsadarbojas, lai ilustrācija iedotu papildu vērtību tekstam un otrādi. Kā saistelementi te būtu arī izdevējs, kurš ir neatņemama grāmatas daļa (manuprāt), jo reizēm autoram vai ilustratoram tā ir pirmā pieredze un izdevējs var palīdzēt izvairīties no kļūdām, kuras sabojā labi iecērētu darbu. Protams, bez savstarpējas uzticēšanās tas neizdosies – visiem ir jāsaprot, ka komandā visiem ir vienots mērķis – lai grāmata patikuši lasītājiem. Grāmatnicu plauktos ikviens latviešu bērnu grāmata nostājas blakus tulkojumiem. Ka rāda grāmatnicu topi, tad kopumā latviešu autoriem isti nav par ko sudzēties – pēdējos gados pircējs mil Latvijā tapušas grāmatas ne vien ar sīrdi, bet arī ar maku. Mazliet cīta aina paveras Bērnu, jauniešu un vecaku žūrijas rezultātos – te tomēr bieži vien tulkojumi lasītājiem patikuši labāk. Ko no tā secināt? Bērniem un pusaudžiem domātu grāmatu veidotājiem mācīties no labākajiem un arvien eksperimentēt. Izdevniecības "Latvijas Mediji" pērn izsludinātajā manuskriptu konkursā bija lieša atsaucība – saņēmām gan manuskriptus, gan ilustrācijas un izvēlejāmies autorus, kuru grāmatas gatavosim izdošanai. Pamatkritērijs bija viens – žūrijai bija jānotie piedāvātajam stāstam. Talak jau seko sadarbība, izvēloties ilustratoru, veidojot grāmatas struktūru un strādājot ar tekstu. Cēsim, ka jau drīz iznāks pirmsākums konkursa uzvarētāju grāmatas, bet līdz tam ikviens liels un mazs lasītājs ir aicināts piedalīties mūsu izdevniecības lasīšanas veicināšanas aktivitātē "Grāmatons". Lasīt grāmatas, pastāstīt, kas tajās patika vai nepatika, un zīmēt, fotografiēt vai kā citādi radoši atrādit savu lasīšanas prieku. "Grāmatona" piedāvājuma ir arī grāmatas, ko var lasīt šāgada Bērnu, jauniešu un vecaku žūrijas dalībnieki, tā ka – lai vasarīga grāmatošanās un vairāki zaķi vienam lasītājam! **KZ**

Avots: Kultūrzīmes

Datums: 20-07-2022

Salasāmies!

LAURIS BOKIŠS,
biedrības "Tēvi"
pārstāvis un
nodarbību vadītājs

FOTO NO LAURA BOKIŠA PERSONISKĀ ARHĪVA

Kad biju mazs, mana mamma strādāja grāmatnīca. Man tur patika. Pēc skolas pirmajās klases tārēdžūzīvoties. Plaukti bija pilni grāmatu muguriņam. Vārēju paņemt no plauktiem, kas interese. Grāmatas bija pašsaprotamas. Mammai tas varbūt pat derdzās, jo no rita līdz vakaram bija ar tām kopa. Pašsaprotamība neveinājās līsašanu, drizk pieņemšanu, ka grāmatām ir jābut. Protams, man patika, ka man lasa priekšā, bet pāsām lasīt — nē, labāk prieaties, cik kārtīgi tās stāv aiz stikla. To es sapratu pēc gadiem, kad kaisīgi grāmatu antikvariatos ganiju sejumus, kuru tuvi-

LITERATŪRA

Būtiskākais ir dzīvība

DIANA JANCE

Pirmoreiz ar biologu, ūrnālistu, skolotāju un vienu no pazīstamākajiem igauņu bērnu rakstniekiem JUHANI PITSEPU tīkamājā jāi ūda mārtā, kad viņš bija atbraucis uz Latviju stāstīt par savu jauno grāmatu Latvijas grāmatu izstādē. Toreiz viņš teica, ka no savām vēctēvā laikā celtajām mājām netālu no Tartu izbraucot nelabprāt un ceļojums uz Rigu esot tālākais pēdējo gadu laikā. Tā tiekot saužēta gan veselība, gan daba. Soreiz Juhani cejos uz Rigu, lāsanējtu Jāņa Balvītā balvu bērnu literatūrā kā starptautiskās balvas ieguvējs par romānu bēriņiem "Ir mēness zelta kuģis". Rakstnieks piebalodis ar Baltvītā balvas la-

nieku grāmatu sekcijas nebija. Bērnība bija pagājusi grāmatnīca un tuvinieku mājas ar grāmatām sekcijās alzistiķos. Grāmati mugurinās bija tik tuvas. Ari es saku vākt grāmatas, kuras šķita jaunība svirgatis, un līk plauktā, priešaties par muguriņām.

Izaugot ar gramātām, es sevi esmu izaudzinājis tās lasīt, dažos periodos pat kampēt, ka mūsdienas kampjām serījus "Netflix". Citu pēc citas un piecas paralēli. Tagad ne vien gustu miera un māju sajutu no gramatu murginām, bet arī no burtiem, kas ved svesājā, atklaj pasauļes un atsauc atmiņas, izglīto, atklaj vai atslež no ikdienas.

Atstājam pagātnei direktīvas un bērna cieņu pazemojošas metodes, kas, lai arī nodrošina lasīšanu, reizē rada arī dzīļu nepatiku pret to.

Es gribētu, lai jau kopš bērnības būtu mīlējis ne tikai grāmatas, bet arī lasišanu.

Kopš esmu kļuvis par tēti, man ir iespēj, ņo bērnības piederīzi mainīt un attīstīt. Grāmatas un pieredez ar tām ir viena no lietām, par ko ar lepnumu varu teikt, ka bērnībā nepiepildītais istenojums bērno. Lielkais puika lasa jaunakšis —

pirmajā dzīves gadā. Dzejā bija pīra, jo ritums un atskaita pirms palīdzēja veidoties kaut kādā līdzīgam rituālam. Tad putka sāka grauzt grāmatas. Joprojām labi zinu, kur ir viens no pirmajiem "bibikumiem" mūsu kolekcijā. Ir bieži, ka nā dzejotā grāmatas, kurās ir izlasītas desmitiem reižu, jo tika prasīts vēl un vēl, un atkal.

Sākums bija tāds. Laijumi grāmatas bērniem, devu viņiem tās skirstīt un pētīt. Šajās dejās kopā, un sekotu bērnu interesei, kad radīja atpūstību - skaidroju vai izlaidītu siju norādītu. Bērni veidoja jās kompetence, interese un motivāciju. Laišprasmes attīstībā bērni ir viens no lēnākajiem un pacietību pārtraukto sošākajiem procesiem, kas ir novadīts. Nekad neatteikti palasinās vai vismaz piedāvāt labi alternatīvu, kas arī saistīta ar grāmatām - pat ja klausīties audiospaskas. Sekot bērna interesei, kas atstātas un mainās atkarībā no vecuma, sociāla konteksta un daudzveidīgas literatūras pieejamības. Bērniem ir augot, bagātinās arī interesē par literatūru un grāmatām. Svarīga klūst uzziņu literatūra, grāmatas ar faktiem, pasaules dabas bagātību un nešķaidrīju iemīļumam.

Grāmatām ir jābūt pieejamām, tās nevar celā vientulbā stāvēt sekcijā aiz stikla, ja vēlamies bērnam laut veidot interesī par laisšanu. Pieejamība ir gan fiziķiskā, gan konceptuāla. Ja fiziski nodrošināt ir viegli – bērnam piemērotos plauktos viņš pat var panemti grāmatu, piemērt lēmumu un patstāvīgi rikoties. Tas ir labs treniņš bērna patstāvības un lēmumtu pieņemšanas treniņam. Taču svarīga ir arī konceptuāla pieejamība, proti, ka bērnam ir, no kā izveleties. Ir dzēras grāmatas, ir pasakas, ir jaunaka bērnu literatūra un klasika, ir izziņas literatūrā un jancīgas piedzīvojumu grāmatu sērijas. Lai jaunajā lasītājā rastos prieks un interese, man kā vienam no veikāmajiem ir jānodrošina, ka literatūras daudzī-

ekonomiskā īzaugsme ne
maz nav tik nepieciešamā.
Tas, kas ir visbutiskakais,
ir dzīvība, katra cilvēka
mūsu pasaules ir unikals. Šis
ir laiks, kad Eiropai būtu iņā
ši varīgi atbrivoties no Krievijas
vijas ekonomikas ietekmes
laikā, kad varam lūkoties uz
Ukrainu un domāt – tiešām
varam stāvēt pretīm agresoriem.
Protams, mēs Igaunijā
já jutāmies drošāk, jo esam
stiprāki, uz lēlām redzot ar
sabiedroto kareivju.

tas labi?
— Domāju, ka jā, mēs varam viņus labi atbalstīt, ja gluži tāpat kā viņi zinām, ka nozīmē dzīvot pastāvīgi uz traukumā, ko nozīmē atrasties paklautībā. Mūsu vecākā paaudze, piemēram, manā mamma, vēl labi atceras cīnīties arī vāciešiem un krieviem, arī mūsu lauku mājā Dienvid

jas un Jāva izdarīt nesteidzīgas izvēles būtu lasamāgā balvu izvēlei. Prieks ir par vienu, kas, atgriežūsies lāstavā. Ir tikai divas vietas, kur kā tēvs jutus harmoniju ar bēru tempu, interesem un ir loti viegli līdzdas pastāvēt. Tā ir Bēru lasītava un pludmale. Abas tik atšķirīgas, plašas, specīgas vides, ka energija sadaudās un iestājās miers un prieks.

Lielakajam puikam sākot skolas gaitas, lasīšanai turpi- nās būt par būtisku ikdienu rituālu, jo skola piedāvā lasī- sanas laiku katra dienai, un iet- notē bernal interešes un va- jadzības. Vasarai ir saraksts ar jaunākām, attīstītām Baltvī- balvai izvirzītajām un jau ap- valotajām grāmatām, ir re- fleksijas struktūra, kas prakti- zēt varā. Mani bērni mil- lasīšanu, tā ir daudz dzīlāka, piepildītā mīlestību par grāmatu mīlestību, kas stie- pās līdzi man, līdz izaudzē- nāju sevi par lasītāju.

Starptautiskos lasitprasmes radītājus esam viduvīji, tāču katra pieaugūša, katra vecāka ziņā un varešanā ir veidot agrinu piesaisti un pozitīvu priekšstātu par lasīšanu, padarot to sakotnēji par kopigu piedzivojumu, velāk dodot telpu veidoties un attīstīties lasīšanas paradumiem, nodrošinot grāmatām bagātu viņiemājumi vidi. Atstājam pagātnē direktivus un bērna cieņu pamojošas metodes, kas, lai arī nodrošina lasīšanu, reizē rada arī dziļu nepatiku pret to, un šī pieredze bieži rezultējas desmitgadu parrāvumos lasītāja pieredes bagātināšana. Lasītgriba ir iemācama ar mīlestību un pacietību. **KZ**

PUBLICITĀTES FOTO

vidigaunija tolaik tiki nodezinātā, ir tā dzīvas atmiņas. Mēs labi varam iedomāties, kas pašlaik notiek Ukrainā, kā mazas tautas labi saprot, ka tāda var būt arī mūsu nākotne. Pašlaik Igaunija mit ap 45 tūkstoši ukraiņu begļu. Rit jau kara piektās mēnesis, bet nedomajau, ka klūstam no guriši, mēs cēnāsim palīdzību, cik vien varam. **KZ**

Vilzēnu bibliotēkas āra lasītavas atklāšanas pasākumu ieskandēja vietējā kultūras nama sieviešu vokālais ansamblis *Heihēra*. Bibliotēkas vadītāja Agrita Graudiņa (no labās) un citi projekta īstenojāji ir gandarīti, ka izdevies radīt skaistu kultūrvietu

Atklāta Vilzēnu bibliotēkas āra lasītava

Trešdienas pēcpusdienā Braslavas pagasta centrā norisinājās priecīgs notikums – atklāta Vilzēnu bibliotēkas āra lasītava. Pagasta mazā gaismas pils ir viena no piecām Latvijas bibliotēkām, kas uzvarēja Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Atbalsta biedrības rīkotajā projektā *Iedvesmas bibliotēka*. Šis pērn uzsāktais projekts bibliotēkām dod iespēju saņemt atbalstu un īstenot idejas par pievilcīgu vidi, mūsdienīgiem arhitektūras un dizaina risinājumiem.

Āra lasītava tapusi blakus bibliotēkas, pagasta pakalpojumu sniegšanas centra un bērnudārza *Auseklītis* filiāles *Vilzēni* ēkai, kur senāk atradās nepievilcīga kieģeļu būve. Bibliotēkas vadītāja Agritai Graudiņai ideja par āra lasītavu radās jau 2020. gada nogalē, kad viņa uzsāka

te darbu. Nu šis sapnis īstenojies. Tapusi skaista, no koka būvēta terase ar slēgtu centrālo daļu, aprīkota ar ērtiem soliem un sēžammaišiem, kas tā vien aicina visu paaudžu iedzīvotājus te pavadīt brīvo laiku. Paredzēts, ka terase darbosies ne vien kā lasītava, bet arī radošo darbniču, pasākumu un citu aktivitāšu vieta. Klātesošie novērtēja, ka šī būs brīnišķīga pagasta kultūrviesta, un jau raīsījās idejas, kā vēl to apdzīvot.

Jauno lasītavu skanīgi atklāja vietējā kultūras nama sieviešu vokālais ansamblis *Heihēra* ar notikumam ļoti piestāvošo latviešu tautas dziesmu *Šķista mana tēva sēta*. A. Graudiņa sacīja, ka viņas vīzija bija radīt Vilzēnos estētisku salīnu un mūsdienīgu vidi. – *Gribēju "iznest" bibliotēku ārā, kur būt ar grā-*

matu un kopā radīt. Prieks, ka projekts guva finansiālu atbalstu, lai ne tikai pilnētās, bet arī pagastos rodas arvien vairāk sakoptu kultūrvietu. Ne vien cilvēks rada vidi, bet arī tā veido cilvēku. Priečāsos te redzēt ne tikai vietējos ļaudis, bet laipni gaidīts būs ikviens! – aicināja A. Graudiņa.

Limbažu novada pašvaldības finansētā projekta kopējās izmaksas ir 16 048,78 eiro, no kuriem 6121,85 eiro ir LNB Atbalsta biedrības līdzekļi. Lasītavu izgatavoja un uzstādīja pašmāju uzņēmums SIA *Timbero Latvia*, kas arī ziedoja daļu būvmateriālu.

Vairāk par Vilzēnu bibliotēkas āra lasītavas izveidi – 4. lpp.

*Aigas EVERTOVSKAS
teksts un foto*

Atklāta Vilzēnu bibliotēkas āra lasītava

(Sākums – I. lpp.)

Šogad, pateicoties dalībai Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Atbalsta biedrības projektā *Iedvesmas bibliotēka* un Limbažu novada pašvaldības atbalstam, īstenota iecere par Vilzēnu bibliotēkas āra lasītavas izveidi. Trešdien, klātesot projekta īstenojumiem, notika svinīga tās atklāšana.

LNB Atbalsta biedrība sniedza gan finansiālu, gan organizatorisku atbalstu. Biedrības direktore Karina Pētersone pauða gandarījumu, ka šajā projektā Vilzēnu bibliotēkas vadītājas Agritas Graudiņas sapņi satikušies ar biedrības vēlmi Latvijas bibliotēkās attīstīt mūsdienīgu vidi, pašvaldības atbalstu un uzņēmēju atsaucību. — *Netikai saturs – grāmatas un digitālās iespējas – aicina cilvēkus uz bibliotēku. Liela nozīme ir sakoptai videi. Tagad šāda pievilcīga un aicinoša vieta būs arī Vilzēnoš, — viņa sacīja un piebilda, ka šis un citi biedrības projekti nebūtu iespējami bez atsaucīgu uzņēmēju ziedojuumiem. Kā apliecinājumu dalībai projekta katra bibliotēka saņem dekoratīvu plāksni ar *Iedvesmas bibliotēkas* simbolu – logu, kas nu glīti iederas arī Vilzēnu jaunajā lasītavā.* — Projekta vizuālā identitāte radīta kā gaismas simbols, zināšanu avots, veids, kā redzēt un saskaņt tālāk, — skaidroja K. Pētersone.

Par ieguldīto darbu iesaistītajiem pateicās Limbažu novada pašvaldības domes priekšsēdētāja vietnieks Jānis Bakmanis un Kultūras pārvaldes vadītāja Evija Keisele, tāpat Braslavas pagasta pakalpojumu sniegšanas centra vadītāja Iveta Pēkšēna. Limbažu Galvenās bibliotēkas direktore

Dzintra Dzene bija atvedusi sveicienu no novada bibliotekāru koplās saimes, vēlot A. Graudiņai radošumu un neizsīkstošu energiju arī turpmāk.

Projekta realizētājas – SIA *Timbero Latvia* – projektu vadītājs Reinis Virza sacīja, ka uzņēmuma komandai bijis gods palielēt piepildīt šo ideju. — *Bibliotēka ir vieta, kur cilvēki satiekas, izglītojas un kvalitātvi pavada brivo laiku. Tas saskan ar mūsu pamatideju – «Ar cieņu pret vidi un cilvēku». Viņš projektu salīdzināja ar puzzle, kurā iesaistījušies daudz cilvēku un katrs ielicis savu gabaliņu, lai taptu skaists rezultāts.*

Jaunā lasītava būs liels ieguvums bibliotēkas tuvākajiem kaimiņiem – bērnudārza *Auseklītis* struktūrvienības *Vilzēni* audzēkņiem. Viņi bija sagatavojuši mīlu un aizkustinošu sveicienu – grāmatiņu ar bērnu zīmējumiem ar lasītavu un vēlējumiem, kā arī sapņu kērāju. — *Lai nākamajiem sapņiem, ir kur ieķerties!* — vēlēja *Auseklīša* vadītāja Kristīne Lielmane.

A. Graudiņa ar smaidu atzina, ka viņas pirmais projekts jaunajā darbā izrādījies vērienīgs, neraugoties uz ierobežojumu pilno laiku. — *Iespējams, tāpēc, ka, uzsākot*

Jaunā Vilzēnu bibliotēkas āra lasītava ar blakus esošo zālienu ir piemērota gan mierpilnai grāmatu lasīšanai, gan radošu pasākumu rīkošanai

darbu, drosme un uzņēmību ir lielāka. Man tas bija svarīgi, jo pašai vienmēr gribas, lai apkārt ir skaistas lietas. Tagad vēlētos te ienest dažādību un radošas aktivitātes. Ľoti ceru, ka šī vieta rosinās cilvēkus nākt ar savām idejām un līdzdarboties!

Šogad dalību projektā *Iedvesmas bibliotēka* noslēgusi arī Valkas novada Ērgļu bibliotēka, pašreiz pārmaiņas piedzīvo Saldu novada Kursišu, Tukuma novada Pūres un Aizkraukles novada Pļaviņu bērnu bibliotēkas. Turpmāk projekta ik gadu tiks atbalstītas 3–5 bibliotēkas un pašreiz izsludināta jauna pieteikšanās.

**Aigas EVERTOVSKAS
teksts un foto**

P.S. Vairāk attēlu no lasītavas atklāšanas pasākuma – *Ausekļa* mājaslapas sadaļā *Galerijas*.

Novada bibliotēkas saņem projektu grāmatas

Ilze Dzintare,
bibliotēkas vadītāja

**Jūnijā Saulkrastu novada
bibliotēka saņemusi Latvijas
Nacionālās bibliotēkas
(LNB) īstenotajā projektā
„Vērtigo grāmatu iepirkuma
programma publiskajām
bibliotēkām” iegādātās
37 grāmatas par 397 eiro, kas
paredzētas Saulkrastu novada
bibliotēkai, kā arī filiālēm
„Sēja” un „Pabaži”.**

Vērtigo grāmatu iepirkuma programma publiskajām bibliotēkām īstenota saskaņā ar Latvijas Re-

publikas Kultūras ministrijas (KM) izstrādāto rīcības plānu COVID-19 seku likvidēšanai. Iepirkumam piešķirtais finansējums – 300 000 eiro no valsts budžeta līdzekļiem neparedzētiem gadijumiem.

Šomēnes Saulkrastu novada bibliotēka saņemusi arī LNB īstenotā lasīšanas veicināšanas projekta „Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija” 132 grāmatas par 1091 eiro Saulkrastu novada bibliotēkai, Saulkrastu vidusskolai un Sejas pamatskolai. Tā ir KM un LNB finansēta visaptveroša Bērnu literatūras centra iniciatīva. Programma tiek īstenota ikviensā Latvijas novadā, un kopš 2007. gada tā ir

pieejama arī ārpus Latvijas robežām. Katrai vecuma grupai ieteiktās grāmatas lasa un vērtē bērni un jaunieši, no 2012. gada – arī pieaugušie. Šādi, rādot priekšzīmi bērniem, par žūrijas ekspertiem kļuvuši daudzi vecāki, vecvecāki un skolotāji.

Programmas mērķis ir veicināt lasītprasmi un interesu par grāmatām, vienot lasītājus un rosināt diskusijas par grāmatām, kā arī sekmēt augstvērtīgas literatūras izplatīšanu.

Cienījamie lasītāji, aicinām jūs apmeklēt Saulkrastu novada bibliotēkas un novērtēt projektu grāmatu piedāvājumu!

Helmara Rudzīša tradicija tiek turpināta

Gramatu Draugs book collection in the New York City Library

LIGITA KOVTUNA

1995. gada pavasari Helmars Rudzītis, apgads *Grāmatu Draugs* dibinātājs (1926. g. Rīga), tā darba turpinātājs Eslingenā, Vācijā, DP nometnu laikā, un avizes *Laiks* dibinātājs (1949. g.), būdams cieņjamā – 92 gadu vecumā nolēma saglabāt drošai nākotnei savu veikumu. Proti, uzdāvinājā Nujorkas Publiskās bibliotekas Pētniecības bibliotekām (*The Research Libraries The New York Public Library*) savu grāmatu krājumu, tostarp gan Rīga, gan arī Vācijā izdotās. Dāvinājumā bija liels skaits citu latviešu trimdā izdotu grāmatu, kā arī pēc Otrā pasaules karā kļajā laistie izdevumi.

Grāmatu Draugu grāmatas parasti rotāja paziņotu latviešu mākslinieku darināti vāki, ilustrācijas, daudzās bija autora grāmatu ierauksti. Krājums nonāca Publiskās bibliotekās Slavu un Baltu nodalā. Svarīgi atzīmēt, ka Rudzīša *Grāmatu Draugs* ar saviem gandrīz 600 izdevumiem bijis lielākais no Austrumeiropas un Ziemeleiropas ieceļojos imigrantu apgādīem Amerikā.

Kāda ir šī dāvinājuma nozīme un jēga? Lieļa, nozīmīga – kā to, sapremot Rudzīša krājumu, uzsverā Nujorkas Publiskā bibliotēka. Pirmās kārtām tas ir vērtīgs paliņš ne tikai latviešu kultūras un vēstures pētniekiem,

bet arī tiem, kas interesējas par Nujorkas etnisko grupu kulturas un sabiedrisko dzīvi, par ASV grāmatniecības vēsturi.

Šī bibliotēka bija vienīgā, kas stāpkaru laikā saņēma grāmatas un periodikos izdevumus no Latvijas, līdz ar to esot glūži vai vienīgā, galvenā vieta, kur atrast avotus latviešu trimdā vēsturniekiem. Bibliotēkas reto grāmatu nodalās ir arī Glikā Bibeles tulkojuma pirmizdevumus no 1615. gada, turklāt izcilā stāvoklī.

Svarīgi, ka Nujorkas Publiskajā bibliotēkā ir nevainojami aplāsti grāmatu saglabāšanai.

Bibliotēkā ir arī plašs pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas izdoto preses izdevumu krājums. Savukārt avīze *Laiks* ir mikrofilmēta, par ko pateicība tās bijušajam redaktoram Ilgvaram Spīlneram.

Interesanti piebilst, ka kopš 2014. gada arī Rīga ir pilnīgs *Grāmatu Drauga* izdevumu krājums, kas ar ģimenes laipnu velību tika pārvests uz Rīgas Centrālo bibliotēku (RCB), profesionālu bibliotekāru apstrādātus un papildinātus, kā arī tīcis izdots *Grāmatu Drauga* katalogs. RCB filiālbibliotēkā „Avots” Rīgā, Stabu ielā 64 grāmatas novietotas ipāšā telpā, ko sauc par Rudzīša lasitavu. (Skat. ari www.rcb.lv sadaļu filiālbibliotekas.)

Aizvadītā gada nogalē Helmara Rudzīša mazbērni un mazmazbērni ieradās Nujorkas Publiskajā bibliotēkā ar jaunu papildinājumu.

It was the first days of December 2021 and New York City was opening up after almost two years of Covid-19 restrictions. We saw in the news that the Rockefeller Center Christmas Tree was up and was ready for the lighting. The Rudzīšis family had not seen each other much during the previous two years, so we were anxious to get together and do something fun and interesting. The family members living on the east coast: New York, New Jersey, Pennsylvania and Florida – decided to meet in Manhattan for a nostalgic pre-Christmas vacation. We are originally from Long Island and our parents and grandparents lived in Brooklyn after they first immigrated to the US, so NYC is part of our history.

We decided on a midtown hotel so that we would be walking distance from everything we wanted to see and do. The Rockefeller Christmas Tree, Radio City Music Hall, Broadway theaters, restaurants and of course the department store Christmas windows.

Bremenhaus, where you could buy frankfurters and German potato salad there is a bodega.

We walked back on Broadway, through Times Square and ended up in Bryant Park which had been turned into a Christmas market. The weather was warm so, why not eat dinner outdoors? We sat down at a table close the NYC Public Library which stands on the 5th Ave.

This magnificent building was opened in 1911, it had taken 16 years to complete and 530,000 cu. of marble was needed to build it.

The collection of over 1000 + books that our grandfather Helmars Rudzītis published in his lifetime is kept in the Slavic and Eastern European division of the library.

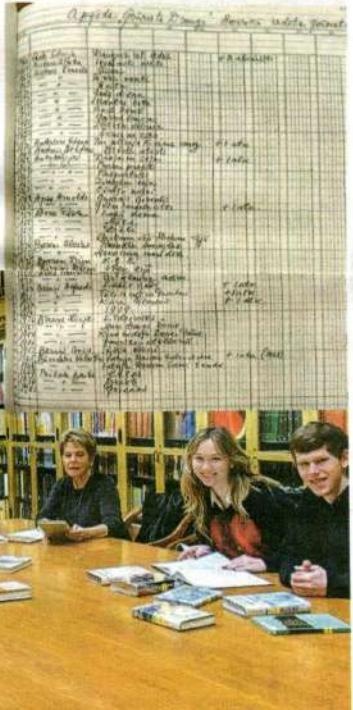
Why not contact Mr. Bogdan Horbal PHD, the curator of the Slavic and Eastern European collections and see if he could meet with us and show us the collection... As curator he oversees the development of collections in vernacular (language or dialect spoken

library. It was exciting to see the books. Some of us remembered them from the the bookcase that stood in Helmars Bklyn home, but the younger members of group had never seen them.

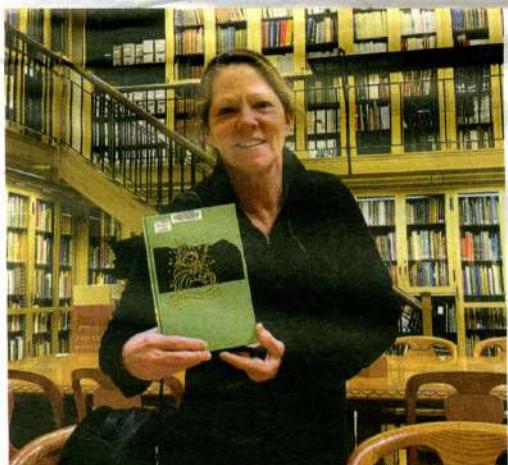
We spent about an hour pouring over the books and records. Mr. Horbal explained the methods by which the library preserved the books, some of them from the 1920's, from disintegrating and told us the story of how the Helmars Rudzītis collection came to the library. It was satisfying to see that Latvian publishing history was being preserved.

If you ever need to do research on any Latvian subject, music,

Jāņa Krēslīna sen. pašrocīgi rakstītā Grāmatu Drauga izdevumu saraksta viena lappuse...

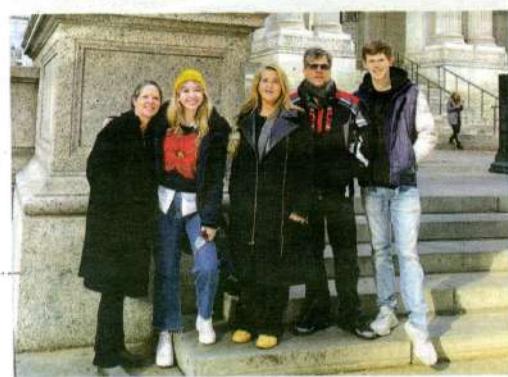
Tikšanās ar Mr. Bogdan Horbal, Slavu un Austrumeiropas nodaļu vadītāju

Mazmeita Valda atvedusi savu mīļāko bērnības grāmatu

Tikšanās ar Mr. Bogdan Horbal, Slavu un Austrumeiropas nodaļu vadītāju

Valda, Anda, Diāna, Helmars, Maršals

The streets were overflowing with locals and tourists to the point where the police had closed several streets. Getting to the tree lighting proved impossible, so we headed further uptown to Central Park. There, a carriage ride through the quiet night park proved delightful. Past the fountain, the sleeping zoo and the Wollman skating rink. In the 1950's the rink was a gathering place for the recently arrived young Latvians. Skate and then off to the 86 st. German neighborhood for sausages and sauerkraut and of course a beer or two. The German immigrants have been replaced by a new wave of Spanish speaking immigrants. In place of the

literature, sports or the history of "Dziesmu Svētki", you can find it on the shelves of the NYC library. The library cooperates with National Library of Latvia and receives currently published Latvian books for their collection.

Mr. Horbal was very forthcoming. It would take him two days to bring some of the collection to NYC. The books are no longer stored in the 5th Ave. building. In 2013 it was determined that the building was no longer equipped to sufficiently protect the books from the elements and theft. A modern facility has been built in Princeton, NJ, where the books and documents are stored now. We met the curator in one of the private rooms of the Stephan A. Schwarzman Building of the

literature, sports or the history of "Dziesmu Svētki", you can find it on the shelves of the NYC library. The library cooperates with National Library of Latvia and receives currently published Latvian books for their collection. The staff is anxious for you to visit and to help you with your research.

We spent our vacation reminiscing about the past, but also looking forward to the full recovery of one of the great cities of the world. At the writing of this article I think NYC is on its way. So on your next visit include the NYC library in your itinerary. It will be worth it.

THE RUDZĪTIS FAMILY

Salacas krastos daudzinām grāmatas

Salacgrīviešu biedrība *Bibliokuģis* «*Krišjānis Valdemārs*» turpina vasaras ceļus pie bēniem un jauniešiem Salacas krastos Vidzemes plānošanas reģiona, Valsts kultūrapitāla fonda un *Latvijas Valsts mežu atbalstītajā projektā Valdemārs. Viks. Indiāni.*

Kopā ar dzejnieku Viku, daudzinot grāmatu kā izglītības pamatu un garīgās gaismas nesēju laiku laikos, viesojāmies Valmieras novadā. Sēlu pagasta bibliotēkā senajā muižas ēkā mūs viesmīlīgi sagaidīja bibliotekas vadītāja Anna Kirse. Pāgājušo gadsimtu aura rosināja sarunai par latviešu grāmatniecības pirmsākumiem, mūsu bibliotēku sākotni un Krišjāna Valdemāra atstāto literāro mantojumu. Savukārt Skaņkalnes pagasta bibliotēkā tās vadītāja Ieva Bāliņa bija sarūpējusi Vika darbu izstādi, ļaujot autoram iztēloties tālo zemju indiāņus aizraujošos stāstos, ko ik pa brīdim pārtrauca bērnu zinātkārīe jautājumi: — *Cik veci ir indiāni? Vai tie šām viņi dzīvo 100 gadu?* Citāda noskaņa valdīja starptautiskajā dienas nometnē bēniem un jauniešiem *Celojums pasaulē* Mazsalacas vidusskolā. Te Viks pilnībā atvērās stāstam par savu saraksti ar Ziemeļamerikas indiāniem, viņu dzejniekiem un tulkotājiem, jo draudzība garu gadu garumā viņam ļauj daiļradē tik spilgti un sulīgi attēlot tālo ļaužu dzīvi. Talkā nāca arī Vika lieliskās angļu valodas zināšanas, jo nometne ir starptautiska, tajā piedalās pat jaunieši no Sudānas. Sarunu vienojošais vadmotīvs, protams, bija jūra un kuģniecība, kas dod cilvēkiem brīvību un nes gara gaismu. Salacas krastos šīs vērtības allaž bijušas cieņā, tādēļ ir svarīgi par būtisko runāt un atgādināt vēl un vēl.

Bibliokuģa vasaras ceļi turpinās, lai Salacgrīvas ierosmes kultūrpolitikā tiktu sadzirdētas visā Vidzemes reģionā.

Gints ŠIMANIS

ĢIMEŅU KOPĀ BŪŠANA arī grāmatu meklēšanas notikumā. Jānparkā skolotāja Aiga Vimba kopā ar mazbērniem Lāsmu un Miķeli.

Zvirbulis lasa pilsētā

Aizvadītajā nedēļā Valmieras bibliotēkas Zvirbulis aicināja lielus un mazus tikties brīvdabas pasākumā «Zvirbulis lasa Jānparkā».

Ilze Kalniņa,
teksts un foto

Pasākumā apmeklētāju netru-ka. Koku zaros un krūmos Zvir- bulis bija izkaistījis citātus un domu graudus no dažādām grā-

matām, bērnu uzdevums bija tās atpazīt. Ja mazākajiem ar uzde-vumu bija grūtāk tikt galā, tad pašādēja vecākās māsas, brāji, arī mammas, tēti un vecvečāki.

Zvirbulu ciemošanās izvērtās par patiesi jauku pēcpusdienas notikumu brīvdabā.

«Mēs nezinājām, cik apmek-lētājus šajā reizē varam sagaidīt, un esam patīkami pārsteigtaši,» sacīja Valmieras integrētās bib-liotēkas Bērnu apkalošanas no-

daļas vadītāja Egita Šaicāne, bet, jautātā, vai bērni atmetuši lasī-šanai ar roku vai tomēr grāmatu izvēlas par savu domubiedru, at-bildēja: «Bērni lasa. Arvien biežāk mēs saskaramies ar sarunu bib-liotēkā, kad mamma saka: šoreiz vairāk grāmatu nepemsim, jo ne-varēšu visu uz māju aiznest! Un

ir joti emocionāli, ja ieraugi, ka šis lasītprieks ir modināts ģimenē. Ir tādas ģimenes, kas uz bibliotēku nāk kopā: mamma izvēlas sev

interesanto, lielie bērni pagem, kas viņiem patīk, un mazākajam varbūt tiek grāmatiņa, kur pirmie vārdiņi jāmācās, un tas ir jauki!».

Pasākuma rīkotāji stāstija, ka bērni un jaunieši novērtē to, ka grāmatas ir ar skaistām ilustrācijām, tajās par daudz interaktīvo elementu, skan dziesmas.

«Grāmata sen vairs nav ap-drukāta lapa plekošs vākos. Un es ceru, ka nākšana uz bibliotēku bērniem arī ir piedzīvojums,» tā Egita Šaicāne. Viņai piekrīt la-šošas ģimenes. Barviķu ģimene aug četri bērni un pagādām nelasa tikai mazākais. Viņš klausās mammas dziedātās dziesmas un priekšā lasīto, bet meitas, kas paaugušās, lasa un to dara ar prieku.

«Mēs regulāri ejam uz bibliotēku, apmeklējam bibliotēkas rī-kotos pasākumus. Tie ir Joti in-teresanti: teātra spēlēšana, sarunas, tikšanās. Atceramies tikšanos ar lāču mammu Velgu Vitolu, tāpat vecākās meitās ir lasījušas grā-matas kopā ar bibliotēkas suni. Bibliotēka iet laukā pilsētā, un šis pasākums to apliecinā, biblio-tēka iet āpus rāmjiem, un do-māju, ka tas arī piesaista lasīšanai, jo lasīšana ir izvēle. Neviens jau-nesaka, ka obligāti jālasa, sēzot pie galda, var lasīt stāvus, gulus, pludmale, bet galvenais, lai patīk,» tā četru bēru mamma Evija Bar-viķe.

Arī vecmāmiņa Sandra bija pārliecīnāta, ka mazmeita Rebeka jāievēd lasīšanas pasaulē. «Viņai šodien dzīmšanas diena, palika seši gadi. Rebeka ir iemācījusies

lasīt,» lepojās vecmāmiņa Sandra, sakot, ka interese par lasīšanu meitelei ir, jo tāda ir visiem ģi-menē, bet tagad abām priekšā interesants ceļš grāmatu pasaulē, kā arī iešana uz bibliotēku un jaunas lasāmvielas meklēšana.

Foto stūrīt, ko Zvirbulis bija laipni iekārtojis, aicinot uz pasā-kumu Jānparkā, «Liesma» satika arī Valmieras sākumskolas skolotāju Aigu Vimbu ar mazbēr-niem. Lāsmai seši gadi, Miķelim astoņi. Abi stāstīja, ka patīk grā-matas, patīk tās pārlapot, arī pa-lasīt. Lielāks lasītājs nekā viņi ģimēnē esot lielas brālis, arī Aiga ir grāmatu draugs.

«No bibliotēkas laikam pat nemū tām mazāk... Man patīk no-pirkst, paturēt rokās, izlasīt,» sacīja Aiga, piebilstot, ka bērniem, kas, apgūst lasīprasmi, kas jau lasa, visprātīgāk ir lasīšanu druskuz-tvert kā darbiņu: skolas laikā un brīvlaikā. «Pusstundīpu palasīt. Nav svarīgi, vai tā dailliteratūra vai komiks. Bērniem ir svarīgi just, ka lasa draugi. Viņi stāsta par izlasīto, un rodas interese pā-šiem. Es teiku, ka bērniem patīk lasīt. Ja vēl vecāki atrod laiku lasīšanai, pamudina, tad grāmatas liekas joti interesantas,» pieredzē dalījās skolotāja.

Grāmatas milsošais un lasošais bibliotēkas Zvirbulis lielus un mazus pie sevis gādā vasarā, ru-denī un ziemā. Viņa grāmatu grozs vienmēr pilns, un labākie padomdevēji lasītājiem ir bibliotekāri, kas plašajā klāstā palīdz atrast saistoško, jaunāko, katram interesantu.

Norisinājās pasākums “Profesijas bibliotēkā”

*Rasma Svikle-Popova,
pedagoģs karjeras konsultants*

Tā kā maijs nāca ar pozitīvām ziņām, ka drīkst atkal tikties un pulcēties, tad skolēniem beidzot bija iespēja pēc ilgāka laika posma doties ārpus skolas un izpētīt, kas notiek citur.

Sadarbībā ar klašu audzinātājām un Līvānu novada Centrālās bibliotēkas Bērnu literatūras nodaļas vadītāju Margitu Mālnieci tika organizēts karjeras attīstības atbalsta (KAA) pasākums “Profesijas bibliotēkā”, kurā iesaistījās Rožupes pamatskolas 4. klases skolēni ar audzinātāju Mariju Ancāni, Jersikas pamatskolas 1. klases skolēni ar audzinātāju Lieni Lukjanskū. Bibliotēku čakli apmeklēja arī Jaunsilavas pamatskolas skolotāja Ligita Upeniece ar 1. klasi, Biruta Mukāne ar 3. klasi, kā arī 7. klases skolēni.

Tikšanās sākumā skolēni vēroja prezentāciju, kurā tika iepazīstināti ar bibliotēkas darbiniekim un viņu profesijām. Visai liels bija mazāko klašu skolēnu pārsteigums par to, ka bibliotēkā strādā ne tikai bibliotekāri, bet arī IT speciālists, bibliogrāfe, bibliotēkas vadītāja u.c. M. Mālniece izskaidroja bibliotēkas struktūru un nodalju sadalījumu, atgādināja, kā darboties ar pašapkalpošanās ierīci, ar kuras palīdzību var nodot

un izpemt grāmatas. Skolēniem bija iespēja izpētīt un izprast arī uz grāmatu muguriņām atrodāmās piktogrammas un to nozīmi – katrs zīmējums attēlo konkrētās grāmatas tematiku, piemēram, grāmatas par mīlestību, detektīvi, grāmatas par ceļojumiem u.tml.

Skolēni apmeklēja arī bibliotēkas arhīva telpas, uzzināja, cik grāmatu šobrīd glabājas bibliotēkā un kur nonāk retāk lasītās grāmatas, kā rīkoties gadījumā, ja grāmata ir pazaudēta. Mazāko klašu skolēni, protams, ilgāk pakavējās Bērnu literatūras nodaļā, pētot grāmatas vai izspēlējot kādu spēli spēļu istabā. 7. klases skolēni ieļukoja pusaudžu un jauniešu literatūras plauktos un sprieda, kuras no grāmatām ir lasījuši un kuras būtu vērts izlasīt.

Kā atzina skolēni, ekskursijas bibliotēkā bijušas loti interesantas un izzinošas, iepazītas jaunas profesijas, piemēram, bibliogrāfs. Jaunsilavas pamatskolas 7. klases skolēni tikšanās laikā uzdeva āķigus un neparastus jautājumus, kas pasākumu darīja vēl aizraujošāku, jo pēc tā M. Mālniece izteicās, ka arī viņai bijis interesanti atbildēt uz jautājumiem, kurus parasti neuzdod.

Paldies klašu audzinātājām par iesaistīšanos un M. Mālniecei par izzinošo tikšanos bibliotēkas telpās!

Uz āra lasītavu jānes lietojamas grāmatas, nevis makulatūra

Laikraksts jau vēstīja, ka šovasar Smiltene, Vecajā parkā, ir izveidots jauns āra lasītavas plaukts. Uz turieni daudzi cilvēki paši nesūš grāmatas, kā arī nēmuši tās lasīšanai. Taču jau kādu laiku sociālajos tīklus novada iedzīvotāji sūmējas, cik tas ir pareizi nest uz grāmatu plauktu vecas grāmatas, jautājot, vai šis ir īstais veids, kā atrivotos no makulatūras.

Tāpēc šajā reizē skaidrojam, kādas grāmatas ieteicams nest uz āra lasītavu un vai kāds seko līdzi grāmatu plauktu piedāvājumam.

Par šo smiltenie Baiba Loce pauodus viedokli: "Grāmatu skapis, manuprāt, ir paredzets nesplesītām, tai skaitā pēdējo 10 gadu laikā izdotām grāmatām, nevis 50 vai vēl trakāk, 70 gadus vecām tehnisku padomu un skolas mācību satura grāmatām." Uz šim padomām sabiedriba asi reāgējusi, paužot dažadus komentārus un personīgas nostajas, kur vienītuzskata, ka laba literatūra nevar novērot, bet citi to sauc par nederīgas makulatūras atstāšanu tai nepiemērotā vietā.

Viedokli B. Loce pauodus arī laikrakstam, pamatojot savu no-stāju: "Minot par tiem desmit gadiem savā "Facebook" pārspreudinām (ja tā to var nodevēt), nav to mēr uzsvērt, ka tas būtu jātulkā kā obligāta prasība. Jo vārdi obligāti, manuprāt, ir arī atšķirigu nozīmi. Mans viedoklis ir tāds, ka sabiedribai ir vēl jāaug līdz tam, lai saprastu, kas var būt ciemē noderīga lasīniņu un kas ne. Neizpratne ir novērojama arī tājā, kas attiecas izteikumos par jauniešiem. Jaunieši mūsdienās lasa grāmatas. Pie grāmatu skapišķa esmu satikusi vairākus pusaudžus, kuri atnesuši savas grāmatas, turklāt svešvalodās tīri jaukas un originālas, kuras pat mani ar nelielajām angļu valodas zināšanām uzrunājušas. Esmu parādījis apjautājusies konkrētājā situācijā, kāds viedoklis jauniešiem par grāmatu skapi. Protams, pirmsās ir tas, ka ir nozēla, ka nav ko izvelēties, jo sortimentā galvenokārt padomju laika izdevumi."

Rosina aizdomāties par grāmatu vērtību

Grāmatu plauktā ir jābūt dažādi-bal, tā uzskaata tie, kas norāda, ka grāmatas vērtība nav mērojama tās vecumā. "Grāmatas vērtību nosaka cilvēku pieprasījums, tirāžas lielums, satura, mākslinieciskais noformējums, kam tā piede-rejusi un kas tājā veicis ierakstus, piezīmes vai atstājis autogrāfu. Arī daudzas padomju laiku grāmatas ir joti vērtīgas, lūdzu, nenonicināsim! Un, ja tomēr pastāv kādi no-

teikumi attiecībā uz šo grāmatu plauktu, vajadzētu ierosināt tos izlīdzīgi redzamā vietā pie plauktu un arī publicēt, citādi cilvēki nav informēti un ir lielas neskaidrības. Vajadzētu varbūt uzziņāt arī kaimiņu pilsētu pieredzi, kur jau daudz ilgāk ir šādi grāmatu plaukti – kādi tur ir noteikumi un kā veicas ar kārtību," laikrakstam norāda dzejniece Elīna Kubulīpa Vilne.

Viena skaidro, ka Latvija daudzviet izveido grāmatu apmaiņas punkti/plaukti, kur jebkurš var atlāt sev nevajadzīgas grāmatas un panemt to, kas ir interesē. "Lai plaukti nepārvērstos tiesām par nolikavu, varbūt vajadzētu uzlikt aicinājumu: "Tik, cik atnes, tik arī aiznes!" Domāju, vienīgais temēls, kad grāmatu nevajadzētu netest uz šādu plauktu – ja grāmata tiešām ir nolietota, bojāta, saplēsta, fiziski joti sliktā stāvokli. Nēmīsim verā, ka katrai grāmatai ir savaraktīta vai nerakstīta – vēsture, kas piešķir tai ipašu kultūrvēsturisko vērtību. Sāpiji atzīt, bet mūsdienas mēs piedāvajam nākamo bibliotēku postišanās vilni, turklāt sorsej zas nenietiek karu vai varas maiņu postāšas dēļ. Pēdejos gados bibliotekas regulāri atrivojas no grāmatām, aizbildinoties ar vietas trukumi," viņa pamato.

E. Kubulīpa Vilne pieļauj, ka ar pašreizējo attieksmi pret saviem grāmatu krājumiem, kad tiek no-niecināti iepriekšējo pauaudžu ie-guldītās milzīgais darbs, mēs drīz nonāksim līdz situācijai, ka nākamo pauaudžu pētniekiem būs jābrauc uz ārzemju muzejiem un bibliotēkām, ja vienīm būs nepieciešams kāds nedigitalizētās zinātņu darbs. "Mēs aizrautīgi diskutējam, kā dot mantānu otro dzīvi. "Zero waste" dzivesveids kļūjis jo-ti aktuāls. Tikai grāmatas bez kā-pēc aizvien biežāk aizceļo uz makulatūras konteineņām. Tagad sa-nāk, ka arī āra lasītavas plauktu mēs vēlamies cenzēt, lai vēl vairāk grāmatu nokļūtu makulatūrā? Bet varbūt tā ir fantastisks iespēja grāmatu kolekcionāriem/grāmati- liem vēl tikt pie kārtotajiem eksemplāriem? Padomāsim par to! Un kādēl gan vispār būtu jānes pilnīgi jaunas, dārgas grāmatas uz šādu plauktu, zinot, ka nedabūs atpakaļ, un pēc tam jādusmosm sociālajos tīklos? Tādā gadījumā, domāju, ir pārprasta šī grāmatu plauktu funk-cija un jēga," uzsvēr E. Kubulīpa Vilne un vērš uzmanību, ka šajās sociālo tīklu diskusijās tiek aiz-skarti arī cienījami cilvēki, kuri ir lieli grāmatu kolekcionāri un entuziasti.

Plauktu saturu veido lasītāji

Ikdienā par āra lasītavas grāmatu plauktu krājumu rūpējas Smiltenes bibliotēka. Smiltenes novada

bibliotēkas vadītāja Inta Mežule skaidro, ka bibliotēka darbinieki rūpējas par grāmatu plauktu saturu kvalitāti, grāmatu plaukti tiek regulāri apsekoti, bojātas grāmatas un katalogi (kas arī nereti parādās grāmatu plauktā), tick izņemti un tālāk nodoti ZAAO.

Viena skaidro, ka Latvija daudzviet izveido grāmatu apmaiņas punkti/plaukti, kur jebkurš var atlāt sev nevajadzīgas grāmatas un panemt to, kas ir interesē. "Lai plaukti nepārvērstos tiesām par nolikavu, varbūt vajadzētu uzlikt aicinājumu: "Tik, cik atnes, tik arī aiznes!" Domāju, vienīgais temēls, kad grāmatu nevajadzētu netest uz šādu plauktu – ja grāmata tiešām ir nolietota, bojāta, saplēsta, fiziski joti sliktā stāvokli. Nēmīsim verā, ka katrai grāmatai ir savaraktīta vai nerakstīta – vēsture, kas piešķir tai ipašu kultūrvēsturisko vērtību. Sāpiji atzīt, bet mūsdienas mēs piedāvajam nākamo bibliotēku postišanās vilni, turklāt sorsej zas nenietiek karu vai varas maiņu postāšas dēļ. Pēdejos gados bibliotekas regulāri atrivojas no grāmatām, aizbildinoties ar vietas trukumi," viņa pamato.

E. Kubulīpa Vilne pieļauj, ka ar pašreizējo attieksmi pret saviem grāmatu krājumiem, kad tiek no-niecināti iepriekšējo pauaudžu ie-guldītās milzīgais darbs, mēs drīz nonāksim līdz situācijai, ka nākamo pauaudžu pētniekiem būs jābrauc uz ārzemju muzejiem un bibliotēkām, ja vienīm būs nepieciešams kāds nedigitalizētās zinātņu darbs. "Mēs aizrautīgi diskutējam, kā dot mantānu otro dzīvi. "Zero waste" dzivesveids kļūjis jo-ti aktuāls. Tikai grāmatas bez kā-pēc aizvien biežāk aizceļo uz makulatūras konteineņām. Tagad sa-nāk, ka arī āra lasītavas plauktu mēs vēlamies cenzēt, lai vēl vairāk grāmatu nokļūtu makulatūrā? Bet varbūt tā ir fantastisks iespēja grāmatu plauktu ietotājiem iesaka: "Saudzē izveidot! Ja redzi nekārtības plauktā – sakārt! Lai vairojas lasītāji!

Sarunās ar iedzīvotājiem viņa nonākusi vien pie secinājuma, ka nereti grāmatu plauktā pīetrūkst piedāvājuma pašiem mazākajiem lasītājiem, kuri aptūtas bridi parkā būtu ar mieru pārskirtīt kādu bilžu vai pasaku grāmatu. "Esmu satikusi mammais, kuras saka, ka majās ir grāmatas, bet tieši uz pa-

Āra lasītavas grāmatu plauks Smiltenē ir guvis atsaucību, teju katru dienu tā saturis mēdz būt mainīgs, tāpēc tur atrast kādu lasīmvielu var cilvēki ar dažadiem lasīšanas paradumiem. FOTO: NO SMILTENES NOVADA BIBLIOTEKĀS ARHIVA

VIEDOKLI, kas izskanējuši sociālajā vietnē "Facebook" par grāmatu plauktu saturu

Gunita Frīdenberga:

- Jā, piekrītu. Skapis ir kļuvis par nekam nederīgu makulatūru. Es pati zinu, kas liekāo tiesu nelasāmo grāmatu ir sanesis. Sen tādas grāmatas nevienās nelasa. Ja nav nekā laba, ko aiznest, tad nenes vispār. Pati esmu aiznesusi daudz jaunu grāmatu, un otrā dienā nevienas vairs nebija. Tas priečē, ka kādam tās noder. Un nesiū vēl.

Mūsdienās Rjabinovs:

- Mūsdienās, ja zīmīte nav pielikta, ko drīkst un ko nedrīkst likt, tad liek visu, kas lieks un nevajadzīgs, jo daudzi neapdomājās, vai kādam noderēs vai ne, ka tikai no liekā atbrivoties. Protams, prieks par tiem, kuri saprot un ieliek kādu kārtību un interesantu. Paši ar bēriem aizejam, turpat paskatāmies un attiekam atpakaļ, kad būs, ko ielikt, ieliksim, bet ne jau to, ko labāk makulatūrā nodot, ja nav kaut kas lasams, tad labāk nelikt.

Jolanta Lukstiņa-Vitkovska:

- Ari aiznesām labu, jaunu un dārgu grāmatu cerībā paņem kaut ko plāsīt līdzvērtīgu un tad atgriezt. Bet diemžēl šī briža grāmatu saturu liek vilties.

Kristine Tina Grinberga:

- Tīkai šī iemesls dēļ negribas likt savas grāmatas, jo diemžēl arī tās nu jau maksā 15 eiro un uz augšu. Protams, lasu daudz, patīk, bet nu 80. gadi galīgi nesaista un kur nu vēl, ja pēc tam savu nevari dabūt.

stāgas laiku ir aizmirsies paņemt līdzī un bērnam nav ko piedāvāt paškirstīt parkā uz solīpa. Tad būtu labi, ja grāmatu plauktā atrastos kāda mazākajiem lasītājiem pie-mērotā grāmatītā. Tātad cilvēki, kuriem mājas ir liekas bērnu grāmatas, var nesīt tās uz āra lasītavu.

Tāpēc tas, kādu atsaucību gūs turpmāk grāmatu plaukti un kādu saturu tajā varēsim atrast, ir tikai un vienigi atkarīgs no pašiem iedzīvotājiem," tā I. Mežule.

— Ilze Fedotova

MAF
Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par raksta saturu atbild "Ziemeļlatvija".

Uzsāk lasīšanas maratonu

IEVA VILMANE

Vakar Jaunlutriņu bibliotēkas jaunākajiem lasītājiem oficiāli sākās sacensības, kurās uzvarēs viscītīgākais lasītājs.

Bibliotekāre Aiga Balandina pasmaida: oficiāls sākums tāpēc, ka pāris skolēnu, viņas pamudināti, sacensības iesāka pirms pāris nedēļām, kad bibliotekāre devās atvaijnājumā. Tolaik viņa nezināja, vai bērni atsauksies aicinājumam izlasīt pēc iespējas vairāk grāmatu. Bibliotekāre nedomājot apsolija balvu — ballīti augustā. Kopš vakardienas reģistrē gan lasīšanas maratona dalībniekus, gan viņu veikumu.

"Mūsu pirmajās grāmatu

sacensībās piedalās astoņi zēni un viena meitene," bibliotekāre pārsteigta par mazai bibliotēkai lielu rosību un pieļauj, ka dalībnieku skaits paliecināsies. A. Balandīna gandarīta gan par tiem, kuri grāmatas nēm uz mājām, gan par tiem, kuri tās lasa bibliotēkā. Grāmatu plaukti tiekot pamatīgi sajaukti, jo bērni katrā reizē izvēloties trīs četru izdevumus. Toties rotaļu stūrīti nedaudz klusāks, jo sacensību dalībnieki lasa uz spēlu laika rēķina. ■

Avots: Saldus Zeme

Datums: 19-07-2022

Sāk savest kārtībā bibliotēkas pagrabstāvu

● LINDA KILEVICA

Jūlija sākumā būvnieka SIA "Interbūve" rīcībā nodots ap Liepājas Centrālo zinātnisko bibliotēku (LCZB) nozogotais laukums. Sācies ēkas sanācijas pirmais posms. Darbu pasūtītājs ir Liepājas pilsētas pašvaldība, tos veic par pilsētas budžeta līdzekļiem.

SIA "Interbūve" uzvarēja atklātā konkursā, līgums noslēgts par 41 767,54 euro (visi nodokļi iekļauti), ziņo Liepājas Kultūras pārvaldes vadītāja vietnieks Nauris Lazdāns. Būvuzraudzību veic SIA "Likor" par 3509 euro.

LCZB direktore Ilga Erba pastāsta, ka notiek bibliotēkas galvenās ēkas pagrabtelpas pirmās kārtas sanācija: "Tas nozīmē ēkas apstrādi un uzlabošanu ar dažādiem materiāliem, tais-

skaitā ķīmiskiem, lai cīnītos pret izsāļojumiem un sēnīti."

Lasītāju apkalpošanu būvdarbi neietekmējot. "Nozaru un oriģinālliteratūra latviešu valodā, kas ir arī elektroniskajā katalogā, ir pieejama, jo izkārtota citā vietā plauktos. Ja klients vēlas, var pasūtīt, un bibliotēkas darbinieks pēc tās aizies," paskaidro direktore.

Pirmās kārtas darbiem līgumā paredzētas 120 dienas. Vēlāk sekos arī otrā un trešā kārta. "Līdzekļi tām ieplānoti pilsētas lielajos plānos. Ja piešķira pirmajai sanācijas kārtai, tad neizbēgami jāpiešķir arī otrajai un trešajai. Pēc tam vēl jāveic arī remonts un jāiekārto pagrabstāvs, lai varētu tur norākt visu krājumu atpakaļ," uzsver I. Erba. Kā atzinusi Latvijas Nacionālās bibliotēkas ekspertu komisija, pagrabstāvs esot ļoti piemērots krājuma glabāšanai. ■

Sanācijas pirmajā kārtā sāks glābt Liepājas Centrālās zinātniskās bibliotēkas pagrabu. Būvdarbi nekādi neapgrūtina lasītāju apkalpošanu, uzsver direktore Ilga Erba.

LAURAS VILERTES FOTO

Avots: Kurzemes Vārds

Datums: 15-07-2022

Ar grāmatu uz pludmali

Oksana Āboļina

Vasara – tā ir saule, pludmale, smiltis un arī grāmatas. Doties uz pludmali pagozēties saulē, nereti gadās pakert līdzi arī kādu lasāmvielu – jaunākajai paaudzei tā noteikti slēpjelas mobilajā tālrunī, savukārt cita vecuma atpūtnieki labprāt pludmalē pārskirsta žurnālus, lasa grāmatas.

Kādu grāmatu tad nēmt līdzi uz pludmali? Iespējams, atbildi uz šo jautājumu var rast Gāliņciema bibliotēkā, kur šobrīd ikviens interesents var apskatīt izstādi *Grāmata pludmalei*, kura ik pa laikam mainās, attkarībā no lasītāju ieteikumiem. Bibliotēkas vadītājas p.i. Ance Upeniece ir novērojusi, ka vasarā lasītāju lasīšanas tradīcijas mēdz būt joti mainīgas – kādam tas ir gaismas laiks, kad vakari ilgāk ir gaiši un līdz ar to pēc padarītajiem dienās darbiem vēl atliek iedvesma lasīšanai, kādam tas ir dārzu, bērnu un mazbērnu laiks, kad noskatītā lasāmviela tiek atlīkta uz citu brīdi, jo laiks lasīšanai samazinās, savukārt skolas vecuma bērniem vasara ir obligātās literatūras laiks, kad ir jādodas uz bibliotēku, lai septembrī varētu pastāstīt par izlasīto – «tik tiešām vasarā lasīšanas paradumi atšķiras no citiem gadalaikiem». Bērni tāpat labprāt iesaistās arī Gāliņciema bibliotēkas rīkotajās

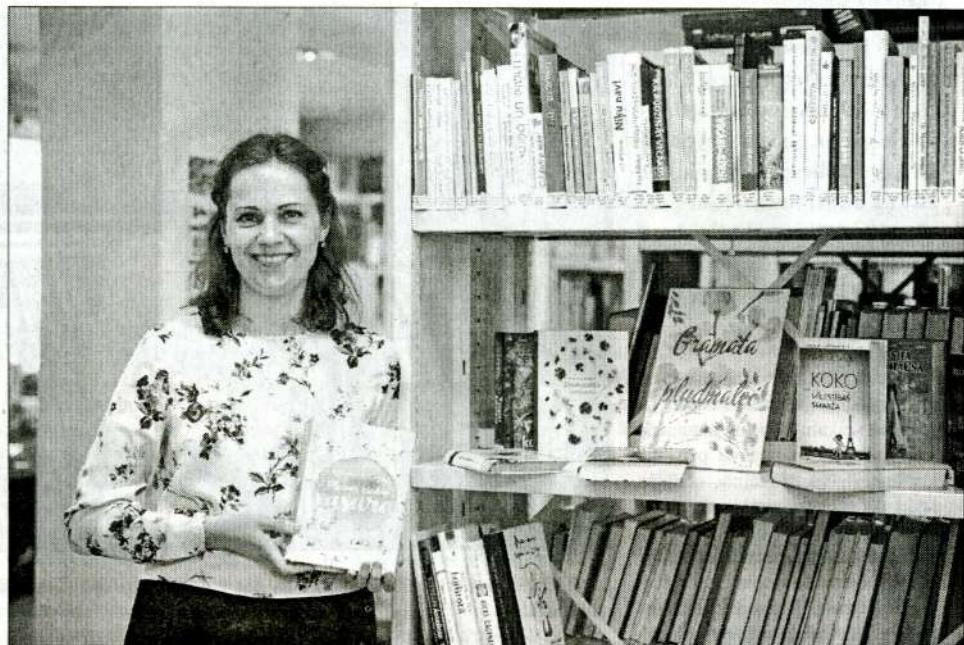

Foto: Kristaps Antens

Gāliņciema bibliotēkas vadītājas p.i. Ance Upeniece novērojusi, ka vasarā lasītāji labprāt izvēlas vieglāku literatūru.

radošajās darbnīcās.

Vaicāta, kādas grāmatas nolemts iekļaut vasaras grāmatu apkopojumā, Ance Upeniece bilst, ka plauktos ir gana daudz grāmatu, tādēļ ik pa laikam ir lietderīgi tās izņemt un piedāvāt lasītājiem. «Vasarā lasītāji dod priekšroku vieglākai literatūrai ar vasarīgāku noskaņojumu, piemēram, mīlas romāniem, ko var pakert līdzī uz pludmali un ļauties atpūtai. Do-

mājot par to, kuras tad būtu vispiemērotākās grāmatas pludmalei, ieklausījāmies mūsu lasītāju atsauksmēs un ieteikumos – ko viņi labprāt lasītu vai jau ir izlasījuši,» stāstījumu turpina Upeniece. Viņa arī nosauc dažus romānus, kurus Gāliņciema bibliotēkas apmeklētāji labprāt lasa vasarā: Kendaisas Bušnelas romāns *Vasara un lielpilsēta*, Elizabetes Čedvikas *Vasaras karaliene*, Mišela

Marlī Koko, *Milestības smarža*, Katrīnas Teiroles *Pļavas ziedu vasara* un citas. «Kā izriet no grāmatu nosaukumiem, šīs grāmatas piestāv šim jaukajam gadalaikam, lai izbūdītu vasarīgus piedzīvojumus ar grāmatu palfīdzību. Saprotams, ka telefoni pamazām izkonkurē grāmatu, tomēr grāmatas lasīšanu ne ar ko nevar salīdzināt – tas ir īpašs process,» pārliecināta Upeniece. ■

Cienīgas atvadas grāmatām

"Glābju grāmatas no ugunskura, makulatūras, izgāztuvēs, došu tām otru dzīvi," šādi jau piekto gadu civilizēti šķirties no liekās lasāmvielas aicina grāmatu glābēja Liene Kurka no Tumes pagasta.

INITA ŠTEINBERGA

Sainišos, kastēs vai večās somās – šādi no visām Latvijas malām atceļojušās grāmatas ap 70 m² lielā krāvumā krājas atjaunotajā fermas šķūnī Tumes pagasta "Dīžkrauju" mājās.

Par iespēju kādam cieņīgi atdot nevajadzīgās grāmatas priecājas pat bibliotekas, kurām ik pa laikam jānoraksta daļa fonda.

Grāmatas klūst problēma

Ko darīt ar grāmatām? Šāda problēma rodas katram. Gan tad, ja paša grāmatplauktā vairs nav vietas, nākas pārcelties vai jāizvāc vecmāmiņas mājas, jātira bēniņi u. c.

"Esmu traka lasītāja jau kopš bērnības," atzītas grāmatu glābēja Liene Kurka. Tādēļ viņu vienmēr sāpinājusi tendence – atbrīvoties no mājas bibliotēkām. Daži grib tikt vajā no grāmatām, jo maina interjeru, un tās tikai aizpem lieku vietu, citi no tām šķiras ar smagu sirdi.

Grāmatu vācēja neviennu nenosoda, taču redzēt grāmatas izmestas atkritumos viņai šķiet nepieņemami. Tādēļ, kad pārcēlūsies uz dzīvi laukos, lieļajā šķūnī tūlijā atradusi vietu nelaimīgajām grāmatām. Taču tik lielu atsaucību uz savu sludinājumu kā tagad Liene pat necerēja saņemt. Īpaši daudz grāmatu tiek vesti šogad. Katram vēdjām ir savs stāsts, kāpēc lasāmviela kļuvusi lieka. Liene pat novērojusi jaunu tendenci – piecas grāmatu kravas atceļojušas no mājām, kuras ipašnieki pārdomod, jo, baidīdamies no

kara tuvuma, pārceļas uz veco Eiropu.

Izlase bibliotēkai

Topošajā gimenēs mājā Liene otro stāvu atvēlējusi savam sapnim – bibliotēkai. Speciāli labai lasīšanai ir izveidoti pat jumta logi.

Vasarās svešās grāmatas tiek tikai pienemtas. Rudenī un ziemā, kad ir vairāk laika, Liene nododas grāmatu šķirošanai.

Kādas tik pērles nav atrastas iznicibai paglābto čupās! Tās tiek atlasītas sevišķi sargājamo kaudzē ar uzrakstu "Mana bibliotēka".

Otrā kaudzē atliek dažādus specializētos izdevumus (pavārgrāmatas, biškopība, rokdarbi, dārzkopība u. c. tēmas) pēc kurieri ir pieprasījums. Šī ir kaudze, kurai labi atrodas jauni saimnieki. Liene labprāt atliek grāmatas, kuras kāds meklē, jo vijai patik šāda komunikācija ar citiem grāmatnījiem.

Vislielākā kaudze ir padomju laikā arī tām sāk parādīties cits pielietojums – grāmatas klūst populāras kā interjera elementi. Piemēram, nesen kopā ar kādu Liepājas dizaineru no milzu kaudzes izlasījuši vienāda izmēra grāmatas starpsienas būvēšanai. No tām top arī galdu balsti, skapji u. c. Ir mākslinieki, kuri rod pielietojumu veco grāmatu biezajam, kvalitatīvajam papīram.

Tās, kuras nevajag nevienam, Liene plāno atdot Cēsis ekovates ražotnē. Tur nokļūt arī grāmatas no smēkētāju dzīvokļiem, jo spēcīgo nikotīna smaku nevar izdabūt.

Agrāk Liene pati brauca pēc lieļajām kravām, taču tagad tas ir par dārgu – grāmatas viņa lielākoties tikai pieņem no tiem, kas atved paši. Liene iesaka apzināt arī citus grāmatu glābējus savā tuvumā, jo tādu rodas arvien vairāk.

Grāmatu glābēja Liene Kurka no Tumes pagasta: "Vislielākā kaudze ir padomju laikos izdotā dailliteratūra. Tās lasīšanai nav vajadzīgas nevienam. Taču pēdējā laikā arī tām sāk parādīties cits pielietojums – grāmatas klūst populāras kā interjera elementi."

INITAS ŠTEINBERGĀS
FOTO